

Μιχάλης Γκανάς

Ο μεγάλος, Ηπειρώτης, ποιητής, ταξιδεύει πια στην ποίηση που ο ίδιος γέννησε

σελ. 3

Χρήστος Λαναράς και Κώστας Μπατσής

Εκδήλωση μνήμης και τιμής σε δύο σημαντικές προσωπικότητες της Ηπειρωτικής Αποδημίας

σελ. 6

Πολυφωνική Σύναξη Μνήμης, Τιμής & Συνέχειας

Στο Πνευματικό Κέντρο Ηπειρωτών, με τη στήριξη της Π.Σ.Ε.

σελ. 11

Κώστας Κρυστάλλης

Ο ποιητής και πεζογράφος από το Συρράκο της Ηπείρου

σελ. 13

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας ένα με την Ηπειρωτική Αποδημία

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας (Π.Σ.Ε.) από την ίδρυσή της μέχρι σήμερα, με την υποστήριξη των μελών της, Ομοσπονδιών, Συλλόγων, Αδελφοφίτων, κατάφερε να συγκεντρώσει κοντά της το μεγαλύτερο μέρος της Ηπειρωτικής Αποδημίας. Άνθρωποι που άφηναν την Ήπειρο, για μια καλύτερη τύχη στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας. Ακόμα και για ασφάλεια μετά την αστάθεια που δημιούργησε η πολύχρονη κατοχή και η εμφύλια σύρραξη που ακολούθησε. Προσφέροντας πολιτισμό, στήριξη των αποδήμων, επικοινωνία και διατήρηση της Ηπειρωτικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Παράλληλα, την υποστήριξη στην επίλυση προβλημάτων της ιδιαίτερης πατρίδας όλων μας.

Από το Σεπτέμβριο του 1937, έχουν αλλάξει πολλά. Οι Συλλογικότητες μέλη μας και η ίδια η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας, μέσα από τα όργανα και τις επιτροπές της, θα πρέπει να αναζητήσουν τρόπους να φέρουν τη νέα γενιά, που γεννήθηκε και μεγάλωσε μακριά από την Ήπειρο και μόνο σε ένα καλοκαιρινό προορισμό διακοπών ή μια εορταστική περίοδο, Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά ή Πάσχα, έχει μια μικρή επαφή μαζί της. Αυτή η γενιά, είναι το μέλλον της Αποδημίας μας. Αυτοί θα συνεχίσουν, ότι εμείς καταφέραμε να διατηρήσουμε ή να σώσουμε μέχρι σήμερα.

Το εγχείρημα δεν είναι εύκολο. Η ενσωμάτωση της κουλτούρας των μεγάλων αστικών κέντρων στις νέες γενιές, η μακρινή εικόνα του χωριού ή της Ηπείρου, συνήθως μέσα από τις αναφορές των γονέων, συγγενών ή των παππούδων και γιαγιάδων που νοσταλγούν, καθώς και η συμμετοχή σε κάποιες από τις εκδηλώσεις με χρώμα Ηπείρου, που γίνονται από την Π.Σ.Ε. και τα μέλη της, δεν φτάνει για να ενσωματώσει τη νεολαία κοντά σε αυτά που αγωνιζόμαστε. Χρειάζεται κάτι άλλο, δυνατότερο, που πρέπει να το ψάξουμε, περισσότερο με ουσιαστικό διάλογο μαζί της.

Η νέα χρονιά, ως ελπίσουμε ότι θα ανοίξει τον διάλογο, ώστε η ισχυρή Ηπειρωτική Αποδημία να γίνει ένα και πάλι με την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας (Π.Σ.Ε.) και τα μέλη της. Για να μπορέσουμε, όλοι μαζί,

να αγωνιστούμε για να αντιστρέψουμε την κατάσταση που υπάρχει στην Ήπειρο σήμερα, με την ερημοποίηση, την καταστροφή του τοπίου και του περιβάλλοντος από τις ανεξέλεγκτες ΑΠΕ, τις έρευνες, γεωτρήσεις για την εξόρυξη υδρογονανθράκων και τόσα άλλα που οδηγούν χρόνο με τον χρόνο σε νέα υποβάθμιση. Φέρνοντας το νεότερο κομμάτι της Ηπειρωτικής Αποδημίας κοντά μας και στην Ήπειρο. Σε κοινούς αγώνες για τον πολιτισμό, την επίλυση προβλημάτων, για το μέλλον μας.

Το Διοικητικό Συμβούλιο, τα Όργανα και οι Επιτροπές της Π.Σ.Ε. σας εύχονται μια καλή και δημιουργική χρονιά! Και στην Ήπειρο, την τύχη που δικαιούται να έχει, όχι αυτή που συνεχώς την καταστρέφει και της στερεί το μέλλον της.

Δημιουργία Τράπεζας Αίματος από την Π.Σ.Ε

Ξαπλώνεις κι απλώνεις το χέρι σου. Σαν να είσαι έτοιμος να έρθει κάποιος να ακουμπήσει εκεί το κεφάλι του και εσύ να τον αγκαλιάσεις τρυφερά. Δεν είναι μια αγκαλιά, είναι ολόκληρη αγάπη, ένα μεγάλο δόσιμο. Σε έχει ανάγκη και εσύ στέκεσαι δίπλα του. Έκανες ό,τι περισσότερο μπορούσες, ό,τι πέρανε από το χέρι σου.

Έτσι θα μπορούσε να αρχίσει να γράφεται μια ιστορία αγάπης. Μια ιστορία, που ίσως με το πέρασμα των χρόνων να ξεθώριαζε ή να δυνάμωνε, ίσως στο τέλος μπορεί και να χανόταν.

Εδώ όμως μιλάμε για μια άλλη αγάπη, που δεν περιμένει ανταπόκριση, που δίνεται άδολα και δεν ζητάει ανταλλάγματα, που δεν έχει τέλος. Για όλους εμάς, η εθελοντική αιμοδοσία είναι μια μικρή στιγμή με μεγάλη διάρκεια.

Έτσι αποφασίστηκε, ομόφωνα, από το Διοικητικό Συμβούλιο, η ολοκληρωμένη πρόταση της

Επιτροπής Γυναικών & Αλληλεγγύης της Π.Σ.Ε. για τη δημιουργία Τράπεζας Αίματος της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας (Π.Σ.Ε.).

Η ουσία όμως, δεν βρίσκεται εκεί. Βρίσκεται στην ουσιαστική επικοινωνία με τους Συλλόγους. Η στήριξη που μπορούν να προσφέρουν αλλά και η μεταφορά εμπειρίας, μιας και αρκετοί από αυτούς έχουν δημιουργήσει ήδη τη δική τους τράπεζα αίματος, που βοηθά στις δύσκολες στιγμές τους συγχωριανούς ή τα μέλη τους.

Σε αυτή μας την προσπάθεια θέλουμε δίπλα μας όλες τις Ομοσπονδίες, τους Συλλόγους, τις Αδελφότητες, της Ηπειρωτικής Αποδημίας.

Κάθε ενεργή ή λιγότερο ενεργή Αδελφότητα μπορεί να συμβάλει δίνοντας μια φιάλη αίμα. Μπορεί αυτή η φιάλη να γίνει αιμοδότης για τη δράση της, ενεργοποιώντας τους δεσμούς αίματος που τη συνδέουν με τα μέλη

της αλλά και με την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας (Π.Σ.Ε.).

Καλούνται τα μέλη μας, όπως και οι φίλοι της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας (Π.Σ.Ε.), να επισκέπτονται τα νοσηλευτικά ιδρύματα της περιοχής τους, σε χρόνο που είναι εύκαιροι, με καλή κατάσταση της υγείας τους, προχωρώντας στη διαδικασία της εθελοντικής αιμοδοσίας για την Τράπεζα Αίματος της Π.Σ.Ε. Η κίνησή τους αυτή, ως μέλη και φίλοι, είναι σημαντική, ο σκοπός επίσης ιερός. Προσφέρουμε λίγο από το αίμα μας, για ζωές που το χρειάζονται.

Κωδικός, για εθελοντές αιμοδότες της Τράπεζας Αίματος της Π.Σ.Ε.: 17052
Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας
Κλεισθένους 15, 105 52 Αθήνα
Τηλ: 210 3243822, 210 3241137
Fax: 210 3243822
Email: info@panepirotiki.com

Η «Πίτα του Ηπειρώτη 2025» στο Γαλάτσι

Η «Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας» (Π.Σ.Ε.), διοργανώνει την «Πίτα του Ηπειρώτη 2025», στον χώρο του κλειστού Ολυμπιακού Γυμναστηρίου Γαλατσίου "ΠΑΛΑΙ" ("Christmas Theater", Λεωφ. Βεΐκου 139, Τ.Κ. 111 46, Γαλάτσι), στις 16 Φεβρουαρίου 2025, Κυριακή, ώρα: 12.00'. Ελάτε να γιορτάσουμε μαζί, την «Πίτα του Ηπειρώτη 2025». Τη δική σας πίτα!

Παρακαλούνται τα μέλη της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας (Π.Σ.Ε.), που έκαναν εκλογές ή δεν έχουν στείλει ακόμα τα στοιχεία τους, αφήνοντας τη συλλογικότητά τους σε εκκρεμότητα επικαιροποίησης και συμμετοχής στις διαδικασίες της Π.Σ.Ε. να προχωρήσουν στη διαδικασία, όπως αυτή έχει καθοριστεί από το Διοικητικό Συμβούλιο της Π.Σ.Ε. Επίσης να καταβάλλουν τις συνδρομές τους, εφόσον δεν έχει γίνει αυτό, ώστε να είναι έτοιμοι για τη διαδικασία της Τακτικής Γενικής Συνέλευσης του 2025.

ΠΑΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ
 ΚΛΕΙΣΘΕΝΟΥΣ 15 105 52 ΑΘΗΝΑ
 ΤΗΛ.: 210-3241137 - Fax: 2103243822
www.panepirotiki.com - email: info@panepirotiki.com

Αρ. Πρωτ. 9025 Αθήνα 25-6-2024

Προς: Ομοσπονδίες-Αδελφότητες, Συλλόγους μέλη της Π.Σ.Ε.

Υπόψη Προέδρου

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδος, μετά από απόφαση της τελευταίας Γενικής Συνέλευσης, ενημερώνει τα μέλη της, ότι είναι υποχρεωτικό με βάση το Καταστατικό και τον Νόμο προκειμένου της δημιουργίας ηλεκτρονικού αρχείου μελών, να στείλουν στο e-mail στην Π.Σ.Ε. (info@panepirotiki.com) μέχρι την **31-12-2024** τα εξής:

Το ποιο πρόσφατο καταστατικό του συλλόγου. (άρθρο 4ο καταστατικού Π.Σ.Ε. παράγραφος θ-β)

Το Α.Φ.Μ του συλλόγου και την ΔΟΥ.
 Το πρακτικό της τελευταίας Γενικής Συνέλευσης του συλλόγου. (άρθρο 4ο καταστατικού Π.Σ.Ε. παράγραφος θ-α).

Την διάρκεια της θτείας του Δ.Σ του συλλόγου. (άρθρο 4ο καταστατικού Π.Σ.Ε. παράγραφος θ-β)

Τα μέλη του Δ.Σ. με πρακτικό συγκρότησης σε σώμα, καθώς και διευθύνση, κινητό τηλέφωνο και e-mail των μελών του Δ.Σ. (άρθρο 4ο κατ/κού Π.Σ.Ε. παράγραφος θ-α).

Τους εκπροσώπους του συλλόγου στην Π.Σ.Ε με τη διευθύνση, το κινητό τηλέφωνο και το e-mail τους (άρθρο 11ο καταστατικού Π.Σ.Ε. παράγραφος 1) (**εδώ να σημειωθεί ότι τα μέλη οφείλουν να κοινοποιούν στο εξής στην Π.Σ.Ε. τους έως 3 αντιπροσώπους τους καθώς και τους έως 2 αναπληρωματικούς τους, ανεξαρτήτως αριθμού μελών της συνέλευσης τους**).

Το τηλέφωνο, και το e-mail του συλλόγου (**Σελίδα Facebook εάν υπάρχει**) για αμεσότερη επικοινωνία και ενημέρωση.

Την ιστοσελίδα του συλλόγου αν υπάρχει.
 Επίσης αν υπάρχει ηλεκτρονική εφημερίδα την σελίδα της. Αν εκδίδεται έντυπη εφημερίδα, το όνομα της.

Τέλος επισημαίνεται ότι με βάση τον νόμο περί προσωπικών δεδομένων τα στοιχεία αυτά θα βρί-

σκονται στην διάθεση της Π.Σ.Ε. για την δυνατότητα επικοινωνίας με τα μέλη και δεν θα δοθούν ή θα χρησιμοποιηθούν από κανέναν άλλον και για κανέναν άλλο λόγο.

Για το Διοικητικό Συμβούλιο
 Ο Πρόεδρος
Χρυσόστομος (Μάκης) Χήτος - Κιάμος
 Ο Γεν. Γραμματέας
Σωτήρης Κολιούσης

Αδελφότητα Ξενιτεμένων Πέντε Εκκλησιών

Γιατί θελήσαμε να επανεκδώσουμε το βιβλίο...

Η Αδελφότητά μας στα πρώτα άρθρα του καταστατικού της έχει ως σκοπό να κρατήσει ζωντανούς τους δεσμούς μας με τους χωριανούς μας, ιδιαίτερα με τους νέους που δεν γεννήθηκαν και δεν πήγαν σχολείο στο χωριό μας.

Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας
 ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
 IBAN: GR0601101590000015961564604
 BIC: ETHNGRAA

Κωδικός, για εθελοντές αιμοδότες της Τράπεζας Αίματος της Π.Σ.Ε.: 17052

Πανηπειρωτική

Όργανο της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας

Κλεισθένους 15, 105 52, Αθήνα

• Τηλ.: 210 3241137-3243822

• Fax: 210 324382 • e-mail: info@panepirotiki.com

• Facebook: Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας

• site: www.panepirotiki.com

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ:

Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χήτος

Πρόεδρος του Δ.Σ. της

Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ από Συντακτική Επιτροπή:

Έφορος τύπου: **Γιάννης Βέλλης**

- **Δονάτος Γκέλιας** • **Μαρίκα Γκόνη**
- **Ελένη Κοντούλη** • **Γιώργος Μουσαγός**
- **Μαρίνα Τζάκου** • **Κατερίνα Σχισμένου**
- **Χρήστος Τούμπουρος** • **Ηλίας Χρηστάκος**

Το τελευταίο διάστημα βλέπουμε να φεύγουν ο ένας μετά τον άλλο οι μάρτυρες του παρελθόντος, οι μεγαλύτεροι στην ηλικία που έζησαν στο χωριό μας, και οι νέοι να χάνουν την επαφή με τις ρίζες τους.

Το κενό αυτό μπορεί να το καλύψει το βιβλίο του χωριανού μας Κώστα Μητσέλου (1911-1994), Η ταυτότητα του χωριού μου. Πέντε Εκκλησιές (Οσδίνα) Σουλίου (1989), που καταγράφει την ιστορία και λαογραφία του τόπου μας.

Όπως ο ίδιος γράφει στον πρόλογο, ήταν «φορτισμένος από πραγματική αγάπη και λατρεία για τη γενέτειρά του, την Οσδίνα...» και «θέλησα ν' ανάψω μια λαμπάδα που θα φωτίζει το χθες και το σήμερα της ιστορικής διαδρομής του χωριού μας, για να μην ξεχάσουν τα παιδιά του τη φύτρά τους και ξεκοπούν από τις πατρογονικές ρίζες».

Εκφράζουμε τις θερμότερες ευχαριστίες μας στον γιο του Σωτήριο Μητσέλο, που είχε την καλοσύνη να μας παραδώσει το βιβλίο, για να το επανεκδώσουμε, γιατί έχει εξαντληθεί και δεν κυκλοφορεί κανένα αντίτυπο.

Επίσης, ευχαριστούμε τη χωριανή μας δασκάλα Θεοδώρα Μπάτση, η οποία συμπλήρωσε την ιστορία της καλάθας του Καλαμά. Έτσι εκπληρώνουμε την επιθυμία του συγγραφέα «να συμπληρώσουν και άλλοι τυχόν κενά που εγώ παρέλειψα».

Τέλος, ευχαριστούμε το μέλος του Δ.Σ. της Αδελφότητας Ευάγγελο Μιχ. Παππά, ο οποίος χρηματοδότησε εξ ολοκλήρου την επανέκδοση του βιβλίου.

Η Αδελφότητά μας δεν αποβλέπει σε οικονομικό κέρδος. Θέλουμε να διαβαστεί το βιβλίο από όλους τους Οσδιναίτες. Αυτό θα είναι η μεγαλύτερη προσφορά μας στη νέα γενιά και το καλύτερο μνημόσυνο στους προγόνους μας.

Κώστας Σωτ. Μητσέλος

Η ταυτότητα του χωριού μου

Πέντε Εκκλησιές (Οσδίνα) Σουλίου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ

ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΟΝΤΟΣ

ΕΙΔΙΚΟΣ ΠΑΙΔΙΑΤΡΟΣ

Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Μιλάνου

τ. ΙΑΤΡΟΣ Α' ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗΣ ΚΛΙΝΙΚΗΣ

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ ΠΑΙΔΩΝ «Π. & Α. ΚΥΡΙΑΚΟΥ»

Καβάφη 20 & Μακαρίου 23 (συνέχεια Αγ. Τριάδος),

Αγ. Παρασκευή (Πευκάκια)

Τηλ.: 210 600 1418 • Κιν.: 693 600 1418 • Φακ: 210 639 1787

• e-mail: antoniskontos5@gmail.com ΔΕΧΕΤΑΙ ΜΕ ΠΑΝΤΕΘΟΥ: 17.30-20.30

Μιχάλης Γκανάς

Ο μεγάλος Ηπειρώτης ποιητής ταξιδεύει πια στην ποίηση που ο ίδιος γέννησε

**“Χάραξε ο τόπος με βουνά πολλά
κι ανέτλεσε τα ζωντανά του,
καλούς ανθρώπους και κακούς,
νυφίτσες,
αλεπούδες, μια λίμνη ως κόρνη
οφθαλμού και κάστρα πατημένα.
Θα ‘ναι τα Γιάννενα, ψιθύρισα,
στο χιόνι και στον άγριο καιρό
γυάλινα και μαλαματένια.
Κι όσο πήγαινε η μέρα,
σαν το βαπόρι σε καλά νερά,
είδα και μινιάρδες κι άκουσα
τα μπακίρια να βελάζουν.”**

Μιχάλης Γκανάς
(Γυάλινα Γιάννενα)

“Ντρέπομαι ακόμα όταν γράφω ένα ποίημα. Νιώθω ότι δεν είμαι μέσα στη φάρα μου. Νιώθω ότι μ’ αυτό θα νιώθει αμήχανος ο πατέρας μου. Σαν να ξεστράτιστα. Σαν να προσιζόμενοι γι’ αλλού κι αλλού να πήγα. Βέβαια, κανείς δεν αποδέχεται το γράψιμο. Ούτε οι αστοί ούτε οι μεγαλοαστοί. Θυμηθείτε πώς αντιμετώπιζαν τον Εμπειρικό. Τους φοβούνται τους ανθρώπους που παρεκκλίνουν απ’ τις νόρμες. Το ότι δεν μπόρεσα να μιλήσω για την Αθήνα έχει να κάνει με

το γεγονός ότι οι εμπειρίες μου απ’ την Ήπειρο και την Ουγγαρία έκασαν πολύ βαθιά μέσα μου. Μου έλεγε ο Γιάννης Βαρβέρης: «Ωραία είναι τα ποιήματά σου, αλλά θέλω να δω πώς βλέπεις τα μπαρ, πώς βλέπεις την οδό Πανεπιστημίου, πώς βλέπεις πράγματα της πόλης». Δεν ξέρω τι ακριβώς με βασανίζει. Αυτό που διατύπωσαν άλλοι είναι το ανέφικτο της επιστροφής. Δεν είναι μόνο η Ήπειρος, αλλά αυτό που έχει ο καθένας μέσα του: το αδύνατο της επιστροφής, ένα πράγμα που είναι εξ’ ορισμού χαμένο. Ένα βαρύ πράγμα, σαν ηπειρώτικο μοιρολόι. Η επιστροφή είναι αδύνατη. Γι’ αυτό υπάρχει αυτή η ένταση. Τελευταία, συμβαίνει το αντίθετο: έχω πιάσει τον εαυτό μου να του λείπει η Αθήνα. Εξημερώθηκα μαζί της μέσω των παιδιών μου, που η Αθήνα είναι η πόλη τους.”

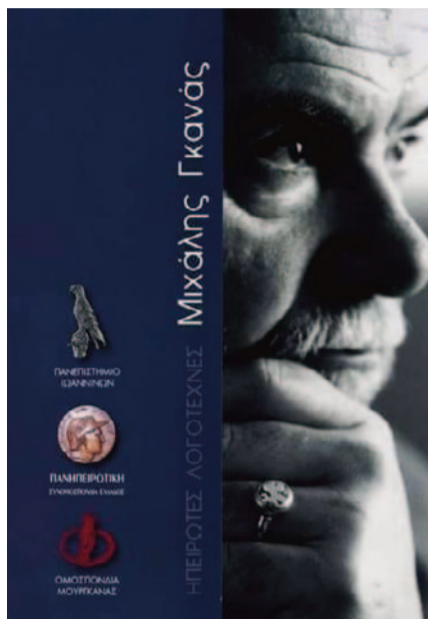
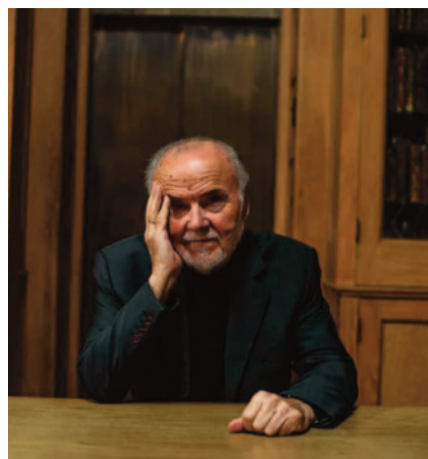
Μιχάλης Γκανάς

Ένας μεγάλος της ποίησης έφυγε. Ο Μιχάλης Γκανάς δεν είναι μαζί μας. Η Ήπειρος, η ιδιαίτερη πατρίδα του ο Τσαμαντάς, η Μουργκάνα Θεσπρωτίας, του χρωστάνε πολλά. Ευαίσθητος, μα παράλληλα σκληρός

με τον εαυτό του, σε συνεχή αναζήτηση έψαχνε, πλήγωνε το βαθύτερο είναι του, βγάζοντας συναισθήματα τόσο έντονα που η ποίηση να περάσει μέσα μας, να γίνει τραγούδι, ύμνος για τη ζωή,

για την Ήπειρο, για τη θυσία της ζωής, όπως περνά μέσα από ωραίες και τραγικές στιγμές. Και η αθανασία, μια σπράτα δρόμος... Πώς να πιστέψεις ότι ένας ποιητής έφυγε; Αφού η ποίησή του καθημερινά απλώνεται γύρω μας, μέσα μας, παντού. Έτσι και ο Μιχάλης Γκανάς, συνεχίζει να ταξιδεύει μέσα της και μέσα μας, δεν φεύγει ποτέ. Ίσως γυρίζει στα “Γυάλινα Γιάννενα”, που ο ίδιος γέννησε μια μέρα ταξιδεύοντας στην πατρίδα. Η αθανασία του λόγου, τον κρατά ζωντανό. Να γυρίζει στην Ήπειρο, στη “μητριά πατρίδα”, την Ουγγαρία, σε κάθε μικρή γειτονιά με τις ζωές να τρέχουν, να πιστεύουν, να αγωνίζονται, να ονειρεύονται ένα καλύτερο κόσμο.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας (Π.Σ.Ε.), εύχεται να έχει καλό ταξίδι στην αιωνιότητα και εκφράζει στην οικογένειά του τα θερμότερα συλλυπητήρια. Ένα σύμβολο, ένας Ηπειρώτης από τους σημαντικότερους εκφραστές του πνεύματος, δεν είναι μαζί μας πια.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΓΚΑΝΑΣ

Γεννήθηκε στον Τσαμαντά Θεσπρωτίας το 1944 και έζησε τα πρώτα χρόνια της ζωής του σε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Το 1948, στο τέλος του εμφυλίου, βρέθηκε στην Αλβανία, μετά στην Ουγγαρία μαζί με την οικογένειά του. Επέστρεψε στην Ελλάδα το 1954. Φοίτησε στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Εργάστηκε ως βιβλιοπώλης, ως επιμελητής τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών εκπομπών και ως κειμενογράφος. Πολλά ποιήματά του έχουν μελοποιηθεί από σημαντικούς Έλληνες και ξένους μουσικοσυνθέτες όπως ο Μίκης Θεοδωράκης, ο Θανάσης Γκαϊφύλλιας, ο Δημήτρης Παπαδημητρίου, ο Νίκος Ξυδάκης, ο Γιώργος Χατζηνάσιος, ο Ara Dinkjian, κ.ά. Το 1994 τιμήθηκε με το Β΄ Κρατικό Βραβείο ποίησης για το έργο του Παραλογή και το 2011 βραβεύτηκε για το σύνολο του ποιητικού του έργου από την Ακαδημία Αθηνών. Απεβίωσε στην Αθήνα στις 12 Νοεμβρίου 2024, σε ηλικία 80 ετών. Η κηδεία τελέστηκε την Παρασκευή 15 Νοεμβρίου 2024, στις 13:00, στο Α΄ Νεκροταφείο Αθηνών.

ΑΠΑΝΤΑ ΚΩΣΤΑ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ

Έκδοση Κ.& Μ. Σταμούλη

Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας
Σύνδεσμος Συρρακιωτών Πρέβεζας
Στήριξη: Δήμος Βορείων Τζουμέρκων -
Δημοτική Κοινότητα Συρράκου

Εισαγωγή-Επιμέλεια-Βιβλιογραφία
Ευάγγελος Γρ. Αυδίκος

Η παρούσα έκδοση δεν αποσκοπεί στη δικαιοσύνη του. Δεν το έχει ανάγκη ο Κρυστάλλης. Αποτελεί πρόταση για ανανέωση της γνωριμίας με έναν ποιητή και πεζογράφο, ιδίως από τους νέους που δεν έχουν ακούσει γι’ αυτόν. Η μελέτη της ζωής και του έργου του μπορεί να βοηθήσει τους νέους δημιουργούς. Ο Κρυστάλλης επιφυλάσσει πάντα εκπλήξεις. Στην παρούσα έκδοση περιέχεται εκτενής Εισαγωγή για επαναποθέτηση του έργου του. Ακόμη, περιέχονται όλα όσα έγραψε, βιβλιογραφία όσων γράφτηκαν από τον ίδιο, ή αναδημοσιεύθηκαν, αλλά και όσα έγραψαν οι ερευνητές/τριες έως και το 2024. Επιπλέον, περιέχονται άγνωστα ή και αθησαύριστα κείμενα. Είναι μια προσφορά στην έρευνα, τους αναγνώστες και τις αναγνώστριες.

Η παρουσίαση της έκδοσης θα γίνει στις **12 Φεβρουαρίου 2025, στις 6μ.μ.** στην αίθουσα της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας. Λεπτομέρειες για το πρόγραμμα και τους ομιλητές θα ανακοινωθούν εγκαίρως με δελτίο τύπου και αφίσσα.

«Γεφυρογραφία της Πίνδου και των όμορων περιοχών»:

Μια σημαντική βράβευση για τον Σπύρο Μαντά από την Ακαδημία Αθηνών

Τάξη Γραμμάτων και Τεχνών (Δεκέμβριος 2024). Α΄ Βραβείο στη «Γεφυρογραφία της Πίνδου και των όμορων περιοχών». Συγγραφέας: Σπύρος Ι. Μαντάς / Έκδοση: Περιφέρεια Ηπείρου. Έπαθλο Βασιλείου Δημ. Κοντοδήμου, εις μνήμην της μητρός του Μαρίας Δημ. Χατζηβασιλείου-Κοντοδήμου και του αδελφού του Κωνσταντίνου Κοντοδήμου, με χρηματικό έπαθλο, για τη βράβευση αξιόλογης μελέτης, αμιγώς επιστημονικού χαρακτήρα, πρωτότυπης και δημοσιευμένης με θέμα από “την Ιστορία, την Αρχαιολογία και εν γένει τον Πολιτισμό της Ηπείρου”.

Μια βράβευση, ενός σημαντικού μελετητή των πέτρινων γεφυρών της ευρύτερης περιοχής της Ηπείρου, αλλά και των μαστόρων της. Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας (Π.Σ.Ε.), συγκαίρει τον Σπύρο Μαντά, για το έργο

του, την προσφορά του στην Ήπειρο και φυσικά για την βράβυσή του από την Ακαδημία Αθηνών, που είναι μέρος της επιβράβευσης του τόσο σπουδαίου έργου του, στο οποίο αφιέρωσε μεγάλο μέρος της ζωής του με συνέπεια, επιστημονική έρευνα και σεβασμό στην ιστορία του τόπου μας.

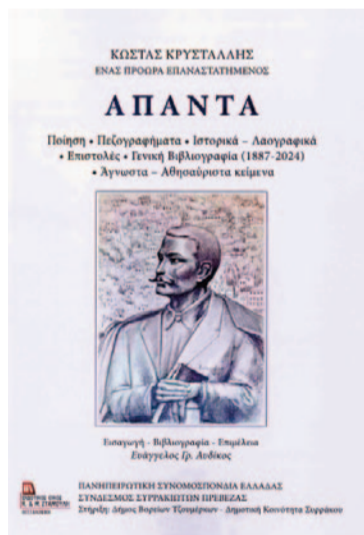
Συνεχίζει να αναδεικνύει θέματα της λαϊκής γεφυροποιίας, συμμετέχοντας σε συνέδρια, δίνοντας διαλέξεις σ’ όλη την Ελλάδα, δημοσιεύοντας άρθρα σε εφημερίδες και περιοδικά, μιλώντας σε εκπομπές της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου. Είναι μέλος της Ελληνικής Λαογραφικής Εταιρείας, της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας Ελλάδος, των Φίλων της Εθνικής Βιβλιοθήκης και της Εταιρείας Προστασίας Βάλια Κάλντας.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΑΝΤΑΣ

Γεννήθηκε στην Κρέστενα της Ηλείας το 1950. Τελείωσε Οικονομικό Πανεπιστήμιο & το Πάντειο Πανεπιστήμιο και εργάστηκε ως καθηγητής στη Μέση εκπαίδευση. Από το 1982, σχεδόν αποκλειστικά, ασχολείται με τη μελέτη των πέτρινων γεφυριών της ευρύτερης περιοχής της Ηπείρου (Πίνδου), αλλά και τους μαστόρους της. Το 1990 δημιούργησε το “Αρχείο Γεφυριών Ηπειρωτικών” (Α.Γ.Η.) και το 2001, μαζί με άλλους συνεργάτες, ίδρυσε το “Κέντρο Μελέτης Πέτρινων Γεφυριών” (ΚΕ.ΜΕ.ΠΕ.Γ.), στο οποίο είναι πρόεδρος. Στόχος του κέντρου είναι μέσα από τη διοργάνωση επιστημονικών συναντήσεων και την περιοδική έκδοση “Περί Πετρογέφυρων”, να καταγραφούν και μελετηθούν όλα τα γεφύρια της Ελλάδας, συγκριθούν με εκείνα των γειτονικών χωρών, και να ευαισθητοποιηθούν κοινό & αρμόδια φορείς για τη διάσωσή τους.

Έχει κυκλοφορήσει τα βιβλία:

- “Τα Ηπειρώτικα γεφύρια”, 1984 - Τεχνικές Εκδόσεις.
- “Το Γεφύρι κι ο Ηπειρώτης”, 1987 - Τεχνικές Εκδόσεις.
- “Η Σκάλα του Βραδέτου” (σε συνεργασία με τον θ. Χαμάκο), 2003 - Εκδόσεις Νίκας.
- “Περί Πετρογέφυρων Α” (επιμέλεια, με Γ. Ψιλόπουλο), 2003 - ΚΕ.ΜΕ.ΠΕ.Γ.
- “Περί Πετρογέφυρων Β” (επιμέλεια, με Γ. Ψιλόπουλο), 2005 - ΚΕ.ΜΕ.ΠΕ.Γ.
- “Πέτρινα Γεφύρια” (κείμενα), 2007 - Έκδ. εφημ. “Τα Νέα”.
- “Πέτρινα Γεφύρια στη Βόρεια Ήπειρο”, 2008 - Α.Γ.Η. Γύρισε τα ντοκιμαντέρ (σενάριο, παρουσίαση):
- “Οδοιπορικό στα Ηπειρώτικα Γεφύρια”, ΕΤ1 / 1987 - σε σκηνοθεσία Μ. Ταταλίδη.
- “Τα Γεφύρια της Ηπείρου”, ΕΤ1 / 2004 - σε σκηνοθεσία Ν. Παπαθανασίου
- “Η Μοναξιά των Πετρογέφυρων”, Α.Γ.Η. / 2007 - σε δική του σκηνοθεσία.
- “Το Γεφύρι της Άρτας στο χορό του Στέγκου”, Α.Γ.Η. / 2007 - σε δική του σκηνοθεσία.

Η επιστροφή του Κώστα Κρυστάλλη. Αγαπήθηκε αλλά και αμφισβητήθηκε. Συνέχισε όμως να εμπνέει τους δημιουργούς. Κυρίως, να θερμαίνει τις καρδιές των αναγνώστων και αναγνώστριών του. Διάβαζαν τα ποιήματα και τα πεζογραφήματά του. Ήταν ο δημιουργός που έδωσε φωνή στη δική τους ζωή. Τον έκαναν λαϊκό μύθο, έγινε ο δικός τους Σταυραετός. Ο Κρυστάλλης, όμως, συνεχίζει να συγκινεί. Το μαρτυρούν οι επανεκδόσεις έργων του. Σπάνια λογοτέχνης αγαπήθηκε τόσο πολύ.

Τα Κάλαντα της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας

Ηπειρώτικα κάλαντα από την Π.Σ.Ε. στον Δήμαρχο Αθηναίων

Τα Ηπειρώτικα Χριστουγεννιάτικα κάλαντα, ακούστηκαν από την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας (Π.Σ.Ε.), στο Δημαρχείο της Αθήνας και τον Δήμαρχο Αθηναίων Χάρη Δούκα.

Στην Αντιπροσωπεία της Π.Σ.Ε., συμμετείχαν οι: Κώστας Ζηκόπουλος - Α' Αντιπρόεδρος, Νίκος Ζέκης- Έφορος Πολιτισμού, Αντώνης Κοντός-Ταμίας, Δονάτος Γκέλιας- Ειδ. Γραμματέας, Χριστόφορος Ευθυμίου-μέλος Δ.Σ., το χορευτικό του Συλλόγου Ηπειρωτών Καλλιθέας με δασκάλα τη Βαρβάρα Μπότσαρη και οι μουσικοί: Απόστολος Πότσας- κλαρίνο, Βασίλειος Αβραάμ-βιολί, Ναπολέων Γκόντος - Λαούτο, Γιάννης Μπινιάκος-ντέφι, Ανδρέας Μετσοβίτης-τραγούδι.

Και του χρόνου!

Πρωτοχρονιάτικα κάλαντα της Π.Σ.Ε. στον Περιφερειάρχη Αττικής

Τα Πρωτοχρονιάτικα κάλαντα της Π.Σ.Ε., ακούστηκαν στην Περιφέρεια Αττικής και τον Περιφερειάρχη Νίκο Χαρδαλιά.

Η Ένωση Ηπειρωτών Αχαρνών, με την Πρόεδρό της Μελομένη Καράλη, είπε τα κάλαντα και στη συνέχεια ακολούθησε χορός από το Χορευτικό της. Συγχαρητήρια σε όλες και όλους!

Στον Τάσο Μαγκλάρα, επίσης, για τη συμμετοχή του, που έδωσε άλλη νότα στο πρόγραμμα.

Στην Αντιπροσωπεία, συμμετείχαν από το Διοικητικό Συμβούλιο της Π.Σ.Ε., ο Πρόεδρος Χρυσότομος (Μάκης) Κιάμος-Χήτας, ο Α' Αντιπρόεδρος Κώστας Ζηκόπουλος, η Έφορος Δημοσίων Σχέσεων Μαρίκα Γκόνη, ο Ταμίας Αντώνης Κοντός και ο Ειδικός Γραμματέας Δονάτος Γκέλιας.

Και του χρόνου!

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας τα είπε στην Α.Α.Δ.Ε.

Τα Ηπειρώτικα Χριστουγεννιάτικα κάλαντα, ακούστηκαν στα κεντρικά γραφεία της Α.Α.Δ.Ε.,

παρουσία του Διοικητή της Γιώργου Πιταυλή, μετά τη θετική ανταπόκριση της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας (Π.Σ.Ε.) στην ευγενική πρόσκλησή της.

Στην Αντιπροσωπεία της Π.Σ.Ε. συμμετείχαν οι: Κώστας Ζηκόπουλος - Α' Αντιπρόεδρος,

Νίκος Ζέκης- Έφορος Πολιτισμού, Αντώνης Κοντός-Ταμίας, Δονάτος Γκέλιας- Ειδ. Γραμματέας, Χριστόφορος Ευθυμίου-μέλος Δ.Σ., το χορευτικό του Συλλόγου Ηπειρωτών Καλλιθέας με δασκάλα τη Βαρβάρα Μπότσαρη και οι μουσικοί: Απόστολος Πότσας- κλαρίνο, Βασίλειος

Αβραάμ-βιολί, Ναπολέων Γκόντος - Λαούτο, Γιάννης Μπινιάκος-ντέφι, Ανδρέας Μετσοβίτης-τραγούδι.

Και του χρόνου!

Ηπειρώτικα κάλαντα από την Π.Σ.Ε. στον ΣΥΡΙΖΑ-Π.Σ.

Τα Ηπειρώτικα Χριστουγεννιάτικα κάλαντα, ακούστηκαν από την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας (Π.Σ.Ε.), στα κεντρικά γραφεία του ΣΥΡΙΖΑ-Π.Σ., στον Πρόεδρό του Σωκράτη Φάμελλο και στελέχη του κόμματος.

Στην Αντιπροσωπεία της Π.Σ.Ε., συμμετείχαν οι: Κώστας Ζηκόπουλος - Α' Αντιπρόεδρος, Νίκος Ζέκης- Έφορος Πολιτισμού, Αντώνης Κοντός-Ταμίας, Δονάτος Γκέλιας- Ειδ. Γραμματέας, Χριστόφορος Ευθυμίου-μέλος Δ.Σ., το χορευτικό του Συλλόγου Ηπειρωτών Καλλιθέας με δασκάλα τη Βαρβάρα Μπότσαρη και οι μουσικοί: Απόστολος Πότσας- κλαρίνο, Βασίλειος Αβραάμ-βιολί, Ναπολέων Γκόντας - Λαούτο, Γιάννης Μπινιάκος-ντέφι, Ανδρέας Μετασίτης-τραγούδι.

Και του χρόνου!

Πρωτοχρονιάτικα κάλαντα της Π.Σ.Ε. στον Γ.Γ. της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε.

Μέσα σε ένα όμορφο εορταστικό κλίμα, ακούστηκαν τα Πρωτοχρονιάτικα κάλαντα της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας (Π.Σ.Ε.), στον Γ.Γ. της Κ.Ε. του Κ.Κ.Ε., Δημήτρη Κουτσούμπα, στον Περισσό.

Ξεχωριστή, χαρακτηρίστηκε η παρουσία, τόσο για το Εργαστήρι Ηπειρώτικου Πολυφωνικού Τραγουδιού της Π.Σ.Ε., όσο και για τη Χορωδία της Ομοσπονδίας Μουργκάνας Φιλιατών Θεσπρωτίας & το Χορευτικό του Συλλόγου Ηπειρωτών Νέας Ιωνίας Αττικής "ΑΠΕΙΡΟΣ ΓΑΙΑ". Όπως επίσης, για την κομπανία του Δημήτρη Ζιάγκα. Συγχαρητήρια, σε όλες και όλους, για το όμορφο αποτέλεσμα.

Από το Διοικητικό Συμβούλιο της Π.Σ.Ε. συμμετείχε στην Αντιπροσωπεία: ο Πρόεδρος Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χίτας, ο Γενικός Γραμματέας Σωτήρης Καλιούσης, ο Ταμίας Αντώνης Κοντός και τα μέλη του Δ.Σ., Χρήστος Τούμπουρας & Μαρίνα Τζάκου. Έγινε ανταλλαγή δώρων, ακολούθησε χορός και φυσικά εκφράστηκαν, δημόσια και από όλες τις πλευρές, οι προσδοκίες για ένα καλύτερο έτος, τόσο για την Ελλάδα όσο και τον υπόλοιπο κόσμο.

Και του χρόνου!

**«ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΗ»
Λαϊκό γλέντι για καλή & αγωνιστική χρονιά**

Με ένα πραγματικά λαϊκό γλέντι, με παραδοσιακή μουσική και χορό μακριά από τα ψευτοπαγωθήσια, που σερβίρει η εμπορευματοποιημένη μανέστρα, η «**Ηπειρωτική Συσπείρωση**» έκανε ποδαρικό για το 2025. Δεκάδες απόδημοι συμπατριώτες, φίλοι και μέλη της «**Ηπειρωτικής Συσπείρωσης**», κατέκλυσαν την αίθουσα της Ομοσπονδίας Μουργκάνας (Γερανίου 44) το μεσημέρι του Σαββάτου, 18 Γενάρη 2025.

Οι φίλοι και οι συναγωνιστές κουβέντισαν και πήραν δυνάμεις για να ζωντανέψει η συλλογικότητά μας. Το φαγητό και τα ποτά ήταν εξαιρετικά και πλούσια, με πίτες αλμυρές και γλυκές, και γλυκά. Το σερβίρισμα και η καθαριότητα ήταν υψηλού επαγγελματικού επιπέδου.

Η Ζυγιά «**Αντράλα**» με το **Βαγγέλη Βασιλείου** (κλαρίνο), το **Γιάννη Έρη** (λαούτο), τον **Αποστόλη Θεοδώρου** (βιολί) και **Παύλο Κασσί** (ντέφι) στάθηκαν, όπως παλιά, στη μέση του χορού. Με το μεγάλο ρεπερτόριο και την υψηλή

ποιότητα σε κάθε παραγγελιά πρόσφεραν κέφι σε όλους και ιδιαίτερα στους χορευτές.

Η «**Ηπειρωτική Συσπείρωση**» εκφράζει ιδιαίτερες ευχαριστίες στους αρτοποιούς **Ιάσωνα Καπλάνη** από τη Βροσύνα, που πρόσφερε τις

χειροποίητες σπιτικές τυρόπιτες και σπανακόπιτες, τον **Χρήστο Δήμο** και τον **Γιώργο Δήμο** από το Λίμνοβο, που πρόσφεραν ψωμί, βασιλόπιτα και κομμάτια βασιλόπιτας για τον καθένα και τα μπακλαβαδάκια. Ο Γιώργος ήταν και η ψυχή της οργάνωσης της κουζίνας και του σερβιρίσματος. Και ιδιαίτερες ευχαριστίες σ' έναν γαμπρό Ηπειρώτη που κουβάλησε τις λαμαρίνες με τα φαγητά, τον Ναξιώτη Φραγκίσκο Κουτελίερη.

Την ευθύνη της οργάνωσης είχε η ομάδα από τους: **Κανακόπουλο Δημήτρη, Κατσένη Ιν-**

ποκράτη, Κοντούλη Νατάσα, Τζάκου Μαρίνα και Χελιδώνη Ματίνα.

Καλή και αγωνιστική χρονιά!

Εκδήλωση μνήμης και τιμής στους Χρήστο Λαναρά και Κώστα Μπατοή

Η "Ομοσπονδία Αδελφοτήτων Τζουμερκιωτών" & ο Σύλλογος Πλατανούσας Ιωαννίνων "Η Αγία Παρασκευή", διοργάνωσαν εκδήλωση μνήμης και τιμής, προς τιμήν των αιμνήσιων Χρήστο Λαναρά και Κώστα Μπατοή. Η εκδήλωση

τελούσε υπό την Αιγίδα της "Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας" (Π.Σ.Ε.). Τόσο ο Χρήστος Λαναράς όσο και ο Κώστας Μπατοής, πρόσφεραν στην "Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας" (Π.Σ.Ε.), όσο και την Ήπειρο γενι-

κότερα. Τους ευγνωμονούμε γι' αυτό.

Η αίθουσα ασφυκτικά γεμάτη από Τζουμερκιώτες, αλλά και από όλες τις περιοχές της Ηπείρου, καθώς οι δύο ξεχωριστοί συμπατριώτες για πολλά χρόνια είχαν προσφέρει τόσο στα Τζουμέρκα, αλλά και γενικότερα στην Ηπειρωτική Αποδημία.

Χαιρετισμούς απύθυαν οι: Χρήστος Γκατσογιάνης - Πρόεδρος Ομοσπονδίας Τζουμερκιωτών, Ιωάννης Τσιμάρης - Βουλευτής Ιωαννίνων ΠΑΣΟΚ-ΚΙΝΑΛ, Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χήτος - Πρόεδρος Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας (Π.Σ.Ε.), Ευαγγελία Κωσταγιώργου - Πρόεδρος Συλλόγου Πλατανούσας Ιωαννίνων, Κώστας Αναγνώστου - Πρόεδρος Μορφωτικού Εκπολιτιστικού Συλλόγου Πλατανούσας Ιωαννίνων. Για τους τιμώμενους μίλησαν οι: Κώστας Αλεξίου - πρώην Πρόεδρος της Π.Σ.Ε., Ιπποκράτης Κατσένης, πρώην Αντιπρόεδρος, Γεν. Γραμματέας και Έφορος Πολιτισμού της Π.Σ.Ε., Σωτήρης Κολιούσης - Γενικός Γραμματέας της Π.Σ.Ε., Αλέξανδρος Λαμπρίδης - Αντιπρόεδρος Β' της Π.Σ.Ε., Αντώνης Κοντός, Ταμίας της Π.Σ.Ε., Χρήστος Τούμπουρος - Μέλος του Δ.Σ. της Π.Σ.Ε., Μαρίνα Τζάκου - Μέλος του Δ.Σ. της Π.Σ.Ε., Ανδρέας Ρίζος - Δημοσιογράφος, Μάνθος Σκαργιώτης - Λογοτέχνης Φιλόλογος.

Την εκδήλωση πλαισίωσαν η παραδοσιακή κομπανία "ΛΑΛΗΤΑΔΕΣ" και ο Θανάσης Σκαργιώτης. Χαιρετισμό στην εκδήλωση έστειλε ο Περιφερειάρχης Ηπείρου, Αλέξανδρος Καχριμάνης. Στην εκδήλωση δεν μπόρεσε να παρευρεθεί ο Δήμαρχος Βορείων Τζουμέρκων, Νίκος Βαΐτης, λόγω ίωσης. Όπως και ο πρώην Δήμαρχος, Γιάννης Σεντελής, λόγω έκτακτων επαγγελματικών υποχρεώσεων.

Η «Απειρος Γαία» με τη δύναμη της παράδοσης βράβευσε τον Σάββα Σιάτρα

Η προειδοποίηση για επικίνδυνα καιρικά φαινόμενα το βράδυ της 30ής Νοέμβρη 2024 δεν εμπόδισε τον κόσμο να συμμετέχει μαζικά στη μουσικοχορευτική παράσταση με τον τίτλο «**Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ**» και να τιμήσει τον **Σάββα Σιάτρα** από το **Σύλλογο**

Ηπειρωτών Νέας Ιωνίας «Απειρος Γαία» με συνδιοργανωτή το **Δήμο Νέας Ιωνίας**. Η μεγάλη αίθουσα εκδηλώσεων του 5^{ου} Λυκείου, εκεί όπου παλιά ήταν το εργοστάσιο «Ανατόλια» στην Καλογρέζα, γέμισε ασφυκτικά και στο τέλος της μουσικοχορευτικής παράστασης ο κόσμος ενώθηκε με το χορευτικό τμήμα της «Απειρού Γαίας» σε ένα μεγάλο χορό όταν ο Σ. Σιάτρας τραγούδησε το εμβληματικό τραγούδι της αγάπης «**Εμπάτε αγόρια στο χορό!**».

Η τιμητική πλακέτα που απένειμε το Διοικητικό Συμβούλιο της «Απειρού Γαίας» αναγράφει: «**Απονέμεται στον Σάββα Σιάτρα για την πίστη και αφοσίωση στις παραδόσεις μας και τα 53 χρόνια προσφοράς στο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ**». Κατασκευασμένος ο Σ. Σιάτρας αφηγήθηκε τη διαδρομή του απ' τη φοίτησή του στη Ριζάρειο Σχολή στο δημοτικό τραγούδι.

«Τα δημοτικά τραγούδια αποδεικνύουν πως ο λαός δεν είναι μόνο η δύναμη που δημιουργεί όλες τις υλικές αξίες, είναι και η μοναδική και αστείρευτη πηγή όλων των πνευματικών αξιών» τη γραφή του Μαξίμ Γκόρκι τόνισε στην αρχή της ομιλίας του ο πρόεδρος του Συλλόγου. «Τα δημοτικά τραγούδια διασώθηκαν προφορικά καθώς ο αγράμματος λαός δεν μπορούσε να γράψει και είναι μνημεία υψηλής αισθητικής δημιουργίας» υπογράμμισε ο πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου της «Απειρού Γαίας» **Δημήτρης Κανακόπουλος** τονίζοντας: «Ως εκπαιδευτικός σύλλογος έχουμε πρώτη υποχρέωση να αγαπάμε τη ζωή... **ΝΑ ΜΗΝ ΑΝΕΧΟΜΑΣΤΕ** το τέρας που έχει σκοτώσει 30.000 γυναίκες και παιδιά, σκοτώνει τους γιατρούς, τους δασκάλους στην Παλαισίνη. Που σκοτώνει χιλιάδες στην Ουκρανία και αλλού και προετοιμάζει τη μεγάλη καταστροφή και χίζει καταφύγια». Ο Δ. Κανακόπουλος μετέφερε την ομόφωνη απόφαση της Γενικής Συνέλευσης της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας (Π.Σ.Ε.) –μέλος της οποίας είναι η «Απειρος Γαία»– τον Απρίλη του 2024 στην οποία τονίζεται: «**Καταδικάζουμε απερίφραστα κάθε ένοπλη σύρραξη από όπου και αν προέρχεται, που δημιουργεί καταστροφές, αιματοχυσία, γενοκτονίες, εγκλήματα, θανάτους, δυστυχία και ζητάμε την απεμπλοκή της χώρας μας από αυτές τις πολεμικές επιχειρήσεις**».

Εκτός απ' το Σάββα Σιάτρα τραγούδησε –και

απάγγειλε- η ηθοποιός **Γεωργία Ζώη** και έπαιξαν οι μουσικοί: **Νίκος Φιλιππίδης** (κλαρίνο), **Κώστας Φιλιππίδης** (λαούτο), **Βασίλης Αβραάμ** (βιολί) και **Βασίλης Οικονόμου** (ντέφι). Στις παρουσιάσεις της εκδήλωσης συμμετείχαν ο **Γιάννης Γερογιάννης** και η **Πηνελόπη Μουσαγά**.

Την εκδήλωση χαιρέτησαν ο Δήμαρχος Νέας Ιωνίας **Παναγιώτης Μανούρης**, ο πρόεδρος του Δ.Σ. της Π.Σ.Ε. **Χρυσόστομος (Μάκης) Κιάμος-Χήτος** και ο **πατέρας Μιχάλης** εκ μέρους του Μητροπολιτη Νέας Ιωνίας Γαβριήλ.

Παραβρέθηκαν οι: Ο **Σωτήρης Κολιούσης**, **Αντώνης Κοντός** και **Γιάννης Βέλλης** Γενικός Γραμματέας, Ταμίας και Έφορος Τύπου του Δ.Σ. της Π.Σ.Ε., αντίστοιχα. Επίσης τα μέλη του Δ.Σ. της Π.Σ.Ε. **Κώστας Λιάγκος** και **Κώστας Λάππας**.

Ακόμα παραβρέθηκαν: Η **Αναστασία Κλάρα** και η **Τάνια Κουμπή**, αντιδήμαρχος Πολιτισμού και μέλος του Γραφείου Τύπου του δήμου της Νέας Ιωνίας, αντίστοιχα. Ο **Γιάννης Χούσος**, τέως πρόεδρος της «Απειρού Γαίας» και πρόεδρος της Αθλητικής Ένωσης Ελευθερούπολης. Η **Έλλη Πάντου-Κωσταγιάννη**, ιδρυτικό μέλος της «Απειρού Γαίας», ο **Κώστας Τζαβέλας**, απόγονος του Λάμπρου Τζαβέλα, η εξαδέλφη και ο εγγονός της **ΜΑΡΙΟΛΑΣ**. Απ' την Ομοσπονδία Ραδοβυζινών οι: **Γιώργος Μαργώνης**, μέλος του Δ.Σ., **Χρήστος Τσαούσης** (χορευτικό) και **Βασιλική Τσόλα** (χοροδιδάσκαλος). Η **Αθηνά Ζιάγκα**, πρόεδρος των Ηπειρωτών Αγίων Αναργύρων.

Την εκδήλωση τίμησαν οι: **Βαγγέλης Κούτας**, συγγραφέας και αρωγός της «Απειρού Γαίας», **Σπύρος Χαλβατζής**, αντιπρόεδρος του Συλλόγου Φυλακισθέντων Εξορισθέντων Αντιστασιακών 1967-1974 και ο **Νίκος Μάλλιαρης**, παλαίμαχος ποδοσφαιριστής, ταμίας και γενικός γραμματέας στα πρώτα Διοικητικά Συμβούλια του Πανελληνίου Συνδέσμου Αμειβομένων Ποδοσφαιριστών.

Μέχρι εδώ ΦΤΑΝΕΙ!

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας (Π.Σ.Ε.), μέσα από τα όργανά της, τις Γενικές Συνελεύσεις, αλλά και τη συνεργασία με τις Επιτροπές και τα μέλη της: Ομοσπονδίες, Συλλόγους, Αδελφότητες, στέκεται κοντά στην Ήπειρο & την Ηπειρωτική Αποδημία. Καθημερινά, ο λαϊκός πολιτισμός μας, τα ήθη και τα έθιμα, υποβαθμίζονται. Παράλληλα η Ήπειρος, δέχεται πολιτικές, που δεν στοχεύουν στην ανάπτυξη της ενώ η Ηπειρωτική Αποδημία, απομακρύνεται από την Εστία της, ιδίως από αυτές.

Σε τι να αναφερθεί κανείς και είναι τόσα...Τη

σταδιακή ερημοποίηση των ορεινών χωριών μας, που βιώνουν την καθημερινή εγκατάλειψη, την έλλειψη προοπτικών επιβίωσης. Τα διόδια που συνεχώς αυξάνονται, απομακρύνοντας την Αποδημία, από την ιδιαίτερη πατρίδα της και τις περιουσίες σε εγκατάλειψη... Τα βουνά, τα δάση μας και τις περιοχές Natura 2000 που έχουν γίνει στόχος των πολυεθνικών με την εγκατάσταση ανεξέλεγκτων ανεμογεννητριών, παρά την αντίθεση των τοπικών κοινωνιών, τις προσπάθειες για εξορύξεις υδρογονανθράκων, μολύνοντας περιοχές και προκαλώντας την υποβάθμιση

ολόκληρων περιοχών, για τον Καλαμά που μολύνεται καθημερινά και τα μέτρα για τον καθαρισμό του πάνε πίσω...

Στη στήλη της εφημερίδας "Μέχρι εδώ, ΦΤΑΝΕΙ!", θα δημοσιεύονται ψηφίσματα της Π.Σ.Ε., των μελών της Π.Σ.Ε.: Ομοσπονδιών, Συλλόγων, Αδελφοτήτων, αποφάσεις και ενέργειες του Δ.Σ. για κρίσιμα θέματα, ανακοινώσεις και καλέσματα σε δράση, επιστημονικές της σύνταξης της εφημερίδας & αρθρογραφία, που θα αφορούν αποκλειστικά την Ήπειρο και την Αποδημία της.

ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ ΤΗΣ Π.Σ.Ε. ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας, παρακολουθώντας τις παγκόσμιες εξελίξεις στις εμπόλεμες ζώνες της Ουκρανίας & της Γάζας, καθώς και τις τοπικές συρράξεις σε πολλά σημεία του πλανήτη, αισθάνεται την ανάγκη να εκφράσει τη βαθύτατη ανησυχία της.

Η έντονη κλιμάκωση αυτού του πολεμικού σκηνικού, δημιουργεί δικαιολογημένους φόβους για την γενίκευση του πολέμου, καθώς η εμπλοκή του ΝΑΤΟ και από την άλλη πλευρά των αντίπαλων συσασπισμών, εντάσσει σε αυτά όλα τους τα μέλη.

Τα οικονομικά συμφέροντα, για μια ακόμα φορά επιχειρούν να καθορίσουν το μέλλον των λαών, σκορπώντας τον θάνατο και την δυστυχία.

Καταδικάζουμε απερίφραστα κάθε ένοπλη σύρραξη από όπου και αν προέρχεται, που δημιουργεί καταστροφές, αιματοχυσία, γενοκτονίες, εγκλήματα, θανάτους, δυστυχία και ζητάμε την απεμπλοκή της χώρας μας από αυτές τις πολεμικές επιχειρήσεις.

Καταδικάζουμε, επίσης, κάθε τυφλή βία απέναντι σε αμάχους και ζητάμε τη συσπείρωση της Διεθνούς Κοινότητας για την άμεση παύση όλων των συγκρούσεων που θέτουν σε κίνδυνο την παγκόσμια ειρήνη.

Τελικά η Ήπειρος, είναι τυχερή. Όπως αναφέρεται στο δημοσίευμα, στο έγκυρο δημοσιογραφικό μέσο που διασταυρώνει πάντα τις πηγές του, γλιτώνουμε για κάποιο διάστημα από τους επενδυτές υδρογονανθράκων. Αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να υπάρχει εφησυχασμός, αντίθετα η σωστή ενημέρωση, οι παρεμβάσεις, ή και διαμαρτυρίες, θα διατηρήσουν τον τόπο μας ασφαλή από επικίνδυνες επενδύσεις για το μέλλον του και την ευημερία του...

Από τη Σύνταξη

Υδρογονάνθρακες: Το πάθημα με τα Ιωάννινα

Η ελληνική γραφειοκρατία μπορεί να λειτουργήσει ανατρεπτικά ως προς τις όποιες θετικές διαθέσεις των μεγάλων επενδυτών για την έρευνα στους υδρογονάνθρακες στη χώρα μας. Όπως έγραψε πρόσφατα η στήλη INSIDE STORIES, η Energean αν και είχε το πλέον ώριμο οικόπεδο προς γεώτρηση

στη χώρα μας, τα «Ιωάννινα», εντούτοις μία προσφυγή στο ΣτΕ και η αναβλητικότητα του δικαστηρίου να εκδικάσει την υπόθεση οδήγησε τον ισχυρό όμιλο του upstream στην ανατολική Μεσόγειο να αποφασίσει να μην ασχοληθεί ξανά με τις έρευνες για υδρογονάνθρακες στα «Ιωάννινα».

Χρήστος Κολώνας
"ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ"

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας κοντά στην Ήπειρο

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας (Π.Σ.Ε.), κατέθεσε σε όλα τα κοινοβουλευτικά κόμματα τις θέσεις της για την Ήπειρο, με υπόμνημα. Καθημερινά συνεχίζει, με παρεμβάσεις της, να στηρίζει την Ηπειρωτική αποδημία, αλλά και την ιδιαίτερη πατρίδα όλων μας. Θέλει τη στήριξή σας, σ' αυτή την προσπάθεια, η οποία είναι δύσκολη και πολλές φορές χρειάζεται τόσο το επιστημονικό επίπεδο, όσο και τη

μαζικότητα στις παρεμβάσεις της για μια Ήπειρο, που έχει ανάγκη για πρόοδο, ανάπτυξη, αλλά και για τη διατήρηση του τοπικού πληθυσμού στις εστίες του.

Ως Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας (Π.Σ.Ε.), επιμένουμε να κρατάμε τις παραδόσεις μας ζωντανές και να τις μεταφέρουμε με σεβασμό στις νέες γενιές, αλλά παράλληλα προσπαθούμε, με κάθε τρόπο, να κρατήσουμε ζων-

τανές τις εστίες που δημιούργησαν αυτόν τον πολιτισμό στην Ήπειρο.

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας (Π.Σ.Ε.), στηρίζεται στον εθελοντισμό και είναι στη διάθεσή σας πάντα για να απαντήσει σε οποιοδήποτε ερώτημά σας.

Υπόμνημα

ΠΑΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΛΕΙΣΘΕΝΟΥΣ 15 105 52 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 210-3241137 — Fax: 2103243822

www.panepirotiki.com - email: info@panepirotiki.com

Αριθ. Πρωτ. 8910

Αθήνα 7-3-2023

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας, η κορυφαία αποδημική οργάνωση των Ηπειρωτών, στους κόλπους της οποίας, δραστηριοποιούνται πάνω από τετρακόσια πενήντα (450) πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια σωματεία (Αδελφότητες, Ενώσεις και Ομοσπονδίες), εκπροσωπώντας όλους τους απόδημους Ηπειρώτες, αγωνιά για την κατάσταση που επικρατεί και βιώνει η ιδιαίτερη πατρίδα μας η Ήπειρος. Τα συσσωρευμένα προβλήματα, η ερημοποίηση των χωριών, το αυξημένο κόστος διαβίωσης, οι ανύπαρκτες υποδομές και πλείστα άλλα προβλή-

ματα, καθιστούν δύσκολη την επιβίωση των συμπατριωτών μας στη γενέτειρα, αλλά ακόμη περισσότερο αδύνατη την επισκεψιμότητα εμάς των αποδήμων.

Η Ήπειρος, που παλαιότερα αποτέλεσε την πατρίδα πολλών αγωνιστών της αντίστασης, ανθρώπων των γραμμάτων και των τεχνών, των μεγάλων ευεργετών, η περιοχή που τόσα προσέφερε στην Ελλάδα μας με την κτηνοτροφία της, το εμπόριο, τις τέχνες και τον ιδιαίτερο πολιτισμό της, σήμερα κατέχει το θλιβερό προνόμιο να κατατάσσεται ως η φτωχότερη επαρχία της Ευρώπης.

Ο πληθυσμός της γερνάει και μειώνεται συνεχώς, όπως άλλωστε το πιστοποίησε και η πρόσφατη απογραφή. Τα χωριά ερημώνουν και μοιάζουν με εγκαταλεημένα αφού στην πραγματικότητα κατοικούνται από ελάχιστους υπερήλικες που έχουν απομείνει. Οι λιγοστοί εναπομείναντες νέοι «ψάχνουν» τρόπο να μεταναστεύσουν και η παραγωγική βάση στον πρωτογενή τομέα διαρκώς συρρικνώνεται.

Οι υπηρεσίες υγείας, ειδικά η πρωτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη είναι ελλιπείς και σε πολλά απομακρυσμένα χωριά ανύπαρκτες.

Στον τομέα της εκπαίδευσης, παρουσιάζονται σοβαρά προβλήματα με το συνεχές κλείσιμο σχολείων και την έλλειψη εκπαιδευτικών.

Οι συγκοινωνίες μεταξύ των χωριών και των πόλεων είναι ανεπαρκείς, με μεγάλο μέρος του οδικού δικτύου να παραμένει απαρχαιωμένο και ασυντήρητο. Τα δίκτυα υποδομής, ρευσμάτος, ύδρευσης, τηλεπικοινωνιών κτλ, χωρίς καμία επέκταση και εκσυγχρονισμό, δυσκολεύουν την ζωή των κατοίκων

και επιφέρουν πολλά προβλήματα στις παραγωγικές μονάδες.

Ενώ όλα αυτά συνθέτουν μία εικόνα ερήμωσης και εγκατάλειψης, από την άλλη, με το πρόσχημα της ανάπτυξης, καθημερινά στήνονται εγκαταστάσεις ΑΠΕ, χωρίς σχέδιο, χωρίς μελέτες επιπτώσεων, αλλά και χωρίς την σύμφωνη γνώμη των τοπικών κοινωνιών.

Σε ότι αφορά εμάς τους απόδημους, το ταξίδι μας προς την Ήπειρο είναι ακριβή υπόθεση έως απαγορευτική με τα διόδια που πληρώνουμε και το κόστος καυσίμων, επίσης τα δημοτικά τέλη που επιβαρύνουν στον ίδιο βαθμό μόνιμους κατοίκους και απόδημους, όπως και τα κόστη συντήρησης, καθιστούν δύσκολες τις συνθήκες για να κρατήσουν οι απόδημοι το σπίτι στο χωριό, στην Ήπειρο.

Η Ήπειρος χρειάζεται την στήριξη όλων μας.

Η Ηπειρωτική αποδημία συνολικά, μαζι με τις τοπικούς Φορείς και τις τοπικές Αρχές,

Καθολικό όχι από την Ηγουμενίτσα στους τέσσερις αιολικούς σταθμούς

Είναι θετικό, ότι ο Δήμος Ηγουμενίτσας και Ηπειρωτικοί φορείς, εξέφρασαν ομόφωνα την αντίδρασή τους στη δημιουργία τεσσάρων αιολικών σταθμών, στις θέσεις Σκαλοπούλα και Βελανιδιά. Και κρατάμε αυτό, ως θετική δράση για το παρόν. Ερωτηματικό είναι, πως το κράτος, μέσα από τα υπουργεία του προχωράει τόσο εύκολα στην έγκριση τέτοιων αδειοδοτήσεων. Ίσως η αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου, θα πρέπει να κινείται ανάποδα, από τα κάτω προς τα πάνω, από τις τοπικές κοινωνίες, δήμοι, περιφέρειες, κράτος και όχι αντίστροφα ως αμυντική τακτική, κάτι που βλέπουμε παντού στην Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια για τέτοιες επενδύσεις, από επενδυτές επιχειρήσεις ελληνικές και ξένες.

Από τη Σύνταξη

Καθολικό όχι από τον Δήμο Ηγουμενίτσας στην εγκατάσταση τεσσάρων αιολικών σταθμών στις θέσεις Σκαλοπούλα και Βελανιδιά. Το Δημοτικό Συμβούλιο συζήτησε διεξοδικά το θέμα. Κατά την διάρκεια της συνεδρίασης αναπτύχθηκε έντονος προβληματισμός αλλά και εκφράστηκε η αντίθεση τόσο των μελών του Δ.Σ. όσο και τοπικών φορέων (Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας, Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο Θεσπρωτίας, Σύλλογος Ιδιοκτητών ενοικιαζομένων δωματίων διαμερισμάτων Ηγουμενίτσας-Πλαταριάς και προαστίων: Η παραλία του Ιονίου κ.α.), πρωτοβουλιών κατοίκων και πολιτών. Ο Δήμος Ηγουμενίτσας με βάση τις τεκμηριωμένες υπηρεσιακές και επιστημονικές εισηγήσεις, τις δημοσιεύσεις και αναρτήθηκαν στα τοπικά ΜΜΕ αλλά και με τα επιχειρήματα που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια της συζήτησης στη Συνεδρίαση του Δ.Σ., συντάσσει τεχνική έκθεση η οποία θα συνοδεύσει την απόφαση του Δ.Σ., με στόχο την αποδόμηση της Μ.Π.Ε., με όρους περιβαλλοντικούς, οικονομικούς, νομικούς και κοινωνικούς.

Πηγή: epiruspost.gr

Η Γενική Συνέλευση της Π.Σ.Ε., στη σύνοδο της 7 Απριλίου 2024, μετά από ομόφωνη εισήγηση του Διοικητικού Συμβουλίου, αποφάσισε ομόφωνα το παρακάτω ψήφισμα.

Απαιτούμε τώρα την κατάργηση όλων των διοδίων!!!

Να αναλάβει το κράτος την συντήρηση του οδικού δικτύου.

Σε μια περίοδο που οι συνθήκες διαβίωσης, της συντριπτικής πλειοψηφίας του λαού μας και της Ηπειρωτικής Αποδημίας έχουν γίνει εφιάλτης, προβάλλει επιτακτικά η κατάργηση των διοδίων. Είναι δυσβάστακτο το οικονομικό βάρος διαβίωσης και ταυτόχρονα η αποδημία να μην μπορεί να επισκεφθεί την πατρίδα, να πάρει μια ανάσα, να "αγναντέψει" και να ανακουφισθεί! Ίσως να φαίνεται παράξενο πόσο "βάλασαμο" είναι η επίσκεψη στην πατρίδα!

Η Γενική Συνέλευση της Π.Σ.Ε. στη προοπτική κατάργησης των διοδίων, εκφράζοντας τη θέληση όλων των Αποδημών Ηπειρωτών και προκειμένου να επισκεφθούμε τα χωριά μας τις μέρες του Πάσχα, ζητάει να σηκωθούν οι μπάρες και να μην πληρωθούν τα διόδια και τέλη στους Εθνικούς δρόμους από Μ. Πέμπτη 2 Μαΐου έως Τρίτη 7 Μαΐου.

Αναλυτικά η απόφαση της Γενικής Συνέλευσης είναι:

Το τμήμα της Εγνατίας Οδού που διασχίζει την Ήπειρο έχει μήκος 123 χλμ. Η συνολική δαπάνη για την ολοκλήρωση του αυτοκινητόδρομου στην Ήπειρο εκτιμάται περίπου 2,2 δις € (χωρίς ΦΠΑ). Η χρηματοδότηση των έργων έγινε από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους (50%) στο πλαίσιο των προγραμμάτων του Β' και Γ' ΚΠΣ (ΕΠ-ΟΑΜΑ και ΠΕΠ Ήπειρου) και του Ταμείου Συνοχής. Για την κάλυψη μέρους της εθνικής συνδρομής εξασφαλίστηκαν δάνεια από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ). Επιλέχθηκε σταδιακά η κατασκευή με την παραχώρηση σε ιδιωτικές εταιρείες, ενώ αρκετά τμήματα έγιναν αποκλειστικά από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους.

Αντίστοιχα και στην Ιονία Οδό επιλέχθηκε σταδιακά η κατασκευή με την παραχώρηση σε ιδιωτικές εταιρείες, ενώ αρκετά τμήματα έγιναν αποκλειστικά από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους, όπως παράκαμψη Άρτας, Αγρινίου, Μεσολογγίου κ.α.

Η κατασκευή της σήραγγας Πρέβεζας-Ακτίου είναι αποτέλεσμα πολύχρονης αγώνων του λαού της πόλης στη δεκαετία του '80. Καμία ιδιωτική εταιρεία δεν δαπάνησε ούτε μια δραχμή (τότε) και το έργο κατασκευάστηκε στο σύνολό του από δημόσιους και ευρωπαϊκούς πόρους. Έκτοτε από το 1998 παραμένουν διάφορες ιδιωτικές εταιρείες με αλισβερίση μεταξύ τους και ληστεύουν τον λαό από ένα έργο χωρίς να

ΔΙΟΔΙΑ Με τι κριτήρια;

έχουν ξοδέψει τίποτα!!!

Η συνολική δαπάνη του έργου Ακτίου-Αμβρακίας ήταν περίπου 115 εκατ. ευρώ, όπως ανέφερε ο αρμόδιος υφυπουργός τον Ιανουάριο του 2024, ωστόσο, ουσιαστικά στοίχισε 235 εκατ. ευρώ, γιατί η σύμβαση ξεκίνησε την προηγούμενη δεκαετία, το 2010 και σε διάφορες φάσεις διαχρονικά, ήταν συγχρηματοδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το ελληνικό δημόσιο.

Όπως γνωστοποίησε «...για ένα εύλογο χρονικό διάστημα είναι προφανές ότι δε θα υπάρξουν διόδια. Το μεγάλο ζήτημα το οποίο καλείται κάθε κυβέρνηση να αντιμετωπίσει και έχει να κάνει με παρελθόντα έργα είναι οι συντηρήσεις. Πρέπει να πούμε το εξής, τους δρόμους κάποιος τους πληρώνει. Εάν δεν τους πληρώνει ο χρήστης στα διόδια, όπως το αντιλαμβάνεστε, τους πληρώνει η φορολογία, δηλαδή και οι μη χρήστες. Κατά συνέπεια το συμπέρασμα είναι δεν υπάρχει τίποτα τζάμπα, κάποιος πληρώνει», ανέφερε ο Υφυπουργός. Τόσο κυνικά!!!

Και η φορολογία που το 83% το πληρώνουν τα λαϊκά στρώματα που πάει; Μήπως στις κοινωνικές δαπάνες, στις συντάξεις, στην ασφάλιση, στην Υγεία, στα Νοσοκομεία, στην Παιδεία, στην αντιπυρική και αντιπλημ-

μυρική προστασία, στην ποιότητα ζωής, στις υποδομές, τις σιδηροδρομικές μεταφορές, στην προστασία του περιβάλλοντος;

Συμπληρωματικά η φορολογεία στα καύσιμα συμπληρώνει την ληστεία των διοδίων. Ο ειδικός φόρος κατανάλωσης καυσίμου, εκτός του Φ.Π.Α. εκτοξεύει τις τιμές. Η πραγματική αξία του καυσίμου π.χ. στα 20 Ευρώ πληρωμής στο πρατήριο είναι μόλις 8.98 Ευρώ.

Και στην Ε.Ε. τι ισχύει;

ΓΕΡΜΑΝΙΑ: Διόδια τέλη επιβάλλονται σε δίκτυο 51.000 χιλιομέτρων μόνο στα φορτηγά, που επί του παρόντος ζυγίζουν 7,5 τόνους και άνω.

ΓΑΛΛΙΑ: Η περιοχή της Αλσατίας της Γαλλίας, δεν έχει προς το παρόν διόδια. Ωστόσο, από το 2024 θα θεσπιστεί φόρος κυκλοφορίας βάσει χιλιομέτρων για τα φορτηγά, αλλά δεν είναι ακόμη σαφές ποιο τιμολόγιο θα εφαρμόζεται σε κάθε κατηγορία.

ΔΑΝΙΑ: Από το 2025 θα θεσπιστεί φόρος κυκλοφορίας βάσει χιλιομέτρων για τα βαρέα οχήματα, οι συντελεστές του οποίου θα εξαρτώνται από το πόσο αέριο CO2 εκπέμπουν.

ΙΣΠΑΝΙΑ: Σύμφωνα με την El Pais δεν θα επιβληθούν διόδια στους, δωρεάν, ισπανικούς αυτοκινητοδρόμους. Το μέτρο συμπεριλήφθηκε σε προσθήκη στο Σχέδιο Ανάκαμψης, το πρόγραμμα με τις επενδύσεις και τις μεταρρυθμίσεις ύψους 140.000 εκατ. ευρώ ευρωπαϊκών κονδυλίων. Η ισπανική κυβέρνηση αναλαμβάνει να αντικαταστήσει την πληρωμή για τη χρήση των αυτοκινητοδρόμων με άλλα εναλλακτικά περιβαλλοντικά μέτρα και εξοικονόμηση ενέργειας, και ειδικότερα την ενίσχυση των σιδηροδρομικών μεταφορών. Στην προσθήκη που εστάλη στις Βρυξέλλες περιλαμβάνονται συγκεκριμένα μέτρα για την προώθηση των σιδηροδρομικών εμπορευματικών μεταφορών, που συμβάλλει στη μείωση των εκπομπών από τις κερσαίες εμπορευματικές μεταφορές.

Ειδικός φόρος κατανάλωσης καυσίμου δεν επιβάλλεται!

Φθάνει πιά!!! Δεν μπορούμε να συνεχίσουμε να πληρώνουμε έργα που και το κράτος τα "χρυσολήρωσε", διπλά και τριπλά (από τη φορολογία μας) και που εμείς, οι χρήστες, έχουμε καταβάλει τόσα με τα διόδια 6 δεκαετίες, όσα αρκούν για πολλές ακόμη δεκαετίες κατασκευής και συντήρησης.

Δεν δεχόμαστε ότι το κράτος δεν μπορεί να συντηρήσει τους οδικούς άξονες και μπορούν οι ιδιωτικές εταιρείες. Οι εκάστοτε πολιτικές των κυβερνήσεων απαξιώνουν τις δημόσιες υπηρεσίες και ανοίγουν την "πίσω πόρτα" των κερδών στις ιδιωτικές εταιρείες.

Συνέχεια από τη σελίδα 8

ΔΙΕΚΔΙΚΟΥΝ και ΑΓΩΝΙΖΟΝΤΑΙ

- Για την επίλυση των παραπάνω προβλημάτων και συγκεκριμένα διεκδικούν:
- Την θεσμοθέτηση εξειδικευμένης κρατικής πολιτικής πρότασης, για την εφαρμογή ενός συνολικού σχεδίου στοχευμένων μεταρρυθμίσεων, με ισχυρά κίνητρα και υπερβατικές δημόσιες επενδύσεις για ουσιαστική και μετρήσιμη ανάπτυξη όλων των περιοχών, που ερμηνώνουν με σκοπό την αναγέννησή τους και την ανατροπή των συνθηκών, που οδήγησαν στην εγκατάλειψή τους.
- Την αναβάθμιση των υπηρεσιών υγείας και ειδικά της πρωτοβάθμιας με την ανάπτυξη του δικτύου των Κέντρων Υγείας και Σταθμών Πρώτων Βοηθειών, πλήρους εξοπλισμένων και στελεχωμένων.
- Την εξασφάλιση και την διευκόλυνση της άμεσης πρόσβασης όλων των μαθητών σε κάθε βαθμίδα της εκπαίδευσης
- Την ανάπτυξη επαρκούς τοπικού δικτύου συγκοινωνιών, που θα συνδέουν τα χωριά μεταξύ τους, τις κωμοπόλεις και τις πόλεις.
- Την βελτίωση των υποδομών και των δικτύων ενέργειας και τηλεπικοινωνιών. Πλήρη ανάπτυξη των ευρυζωνικών υπηρεσιών σε κάθε χωριό.
- Την μείωση της εισφοράς ΕΤΜΕΑΡ, που επιβαρύνει τους λογαριασμούς ρεύματος.

- Την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών που ασχολούνται με τον πρωτογενή τομέα και ειδικά των κτηνοτρόφων, προς όφελος των ιδίων, αλλά και των καταναλωτών.
- Την επανεξέταση του ανταποδοτικού χαρακτήρα των υπηρεσιών καθαριότητας και του σχεδιασμού διαχείρισης των αποβλήτων προς όφελος των πολιτών.
- Να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα και να στηριχθούν ουσιαστικά οι παραμεθώριες περιοχές της Ηπείρου.

Για την οδική ανάπτυξη

- Την μείωση της τιμής των διοδίων και των τελών διέλευσης των γεφυρών Ρίου -Αντιρρίου και Άκτιου -Πρέβεζας.
- Την επέκταση της Ιόνιας οδού από τα Ιωάννινα έως Κακκαβιά, με αυτοκινητόδρομο διεθνών προδιαγραφών όπως και η υπόλοιπη Ιόνια οδός.
- Την επίσπευση της σύνδεσης της Ιόνιας οδού με την πόλη της Πρέβεζας
- Συνέχιση της παρα-Ιόνιας οδού από την Αμφιλοχία, μέσω του Άκτιου Πρέβεζας, έως το Μαυρομάτι Θεσπρωτίας, με σύγχρονο αυτοκινητόδρομο διεθνών προδιαγραφών όπως και η υπόλοιπη Ιόνια οδός
- Την προώθηση της οδικής διασύνδεσης της Ηπείρου με την Θεσσαλία και των περιοχών

- της Ηπείρου με την Ιόνια Οδό και την Εγνατία Οδό, με δρόμους σύγχρονων προδιαγραφών.
- Επιτάχυνση των διαδικασιών για το τραίνο στην Ήπειρο. Αναγκαίο και άμεσο για την ανάπτυξη του τόπου μας.
- Να μην προωθηθεί η ιδιωτικοποίηση του λιμανιού της Ηγουμενίτσας.

Για την προστασία του περιβάλλοντος

- Την αναστολή όλων των διαδικασιών αδειοδότησης και υλοποίησης υποδομών ΑΠΕ, μέχρι την ολοκλήρωση του Ενεργειακού Περιφερειακού Σχεδιασμού, με κριτήριο την αντιμετώπιση του περιβάλλοντος ως πηγή ζωής και όχι ως εμπόρευμα. Καθορισμός του ενεργειακού μείγματος που πρέπει να επιλεγεί, ορισμός περιοχών αποκλεισμού χωροθέτησης ΑΠΕ, καθορισμός της φέρουσας ικανότητας στα υδροηλεκτρικά έργα, εκπόνηση ολοκληρωμένης μελέτης για την προστασία των πηγών ύδατος, εφαρμογή έμπρακτων κανόνων αειφορίας για κάθε επίπτωση κάθε έργου.
- Να ληφθούν σοβαρά μέτρα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος από κάθε είδους ανεξέλεγκτες παρεμβάσεις.
- Να αναληφθούν ενέργειες και εφαρμοστούν μέτρα πρόληψης της κλιματικής αλλαγής

- Να αναληφθούν μέτρα αντιμετώπισης της λειψυδρίας, με την θεσμοθέτηση κανόνων αξιοποίησης των πηγών και με την αντικατάσταση των πεπαλαιωμένων δικτύων ύδρευσης.
- Να γίνει νέα περιβαλλοντική μελέτη για την μόλυνση του Καλαμά και προτεινόμενα μέτρα για τον καθαρισμό του σε διάστημα 5ετούς διάρκειας.
- Η Μουργκάνα να γίνει ιστορικό και περιβαλλοντικό πάρκο.
- Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδος εκφράζει εκ νέου την αντίθεσή της με την έρευνα και εξόρυξη υδρογονανθράκων στην ευρύτερη περιοχή της Ηπείρου με αφορμή την επιχειρούμενη έρευνα και εξόρυξη στην περιοχή των Κουρνέντων Ιωαννίνων.

Καλούμε την Κυβέρνηση, τον Πρωθυπουργό, τους αρμόδιους Υπουργούς, τα κόμματα της Βουλής και κάθε άλλο θεσμικό παράγοντα, να ενεργήσουν και να δοθούν άμεσες λύσεις στα τόσο σοβαρά προβλήματα της Ηπείρου, πριν είναι αργά για όλους μας.

Με εκτίμηση

Για το Διοικητικό Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος
Χρυσόστομος (Μάκης)
Χίτος — Κιάμος

Ο Γεν. Γραμματέας
Σωτήρης Κολιούσης

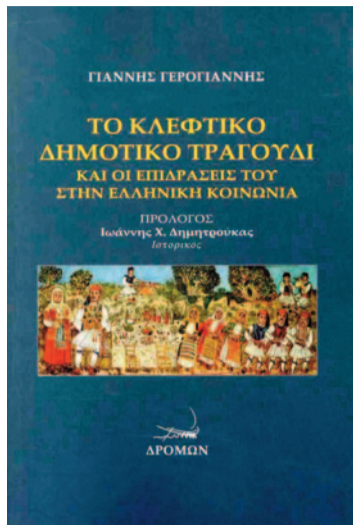
ΚΛΕΦΤΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Απ' τον Καποδίστρια στον Μίκη, τον Χατζηδάκι και τον Γκάτσο

Το νήμα σύνδεσης απ' τη μέριμνα του πρώτου κυβερνήτη της Ελλάδας Ιωάννη Καποδίστρια για το δημοτικό τραγούδι και τους λαϊκούς μουσικάντες που το διαφύλαξαν ως κόρη σφραγισμένη μέχρι τον Μίκη, τον Χατζηδάκι και τον Γκάτσο ξετυλίχτηκε στη Νέα Ιωνία το βράδι της 15ης Σεπτεμβρίου 2024.

Στο πλαίσιο των εκδηλώσεων του Δήμου της Νέας Ιωνίας «ΙΩΝΙΚΕΣ ΗΜΕΡΕΣ μνήμης και πολιτισμού 2024» (8-15 Σεπτεμβρίου 2024) ο Σύλλογος Ηπειρωτών Νέας Ιωνίας «Άπειρος Γαία» παρουσίασε το βιβλίο του καθηγητή Γιάννη Γερογιάννη «ΤΟ ΚΛΕΦΤΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ». Όπως σημειώνει στον πρόλογο του βιβλίου ο ιστορικός Ιωάννης Χ. Δημητρώκας τα κλέφτικα δημοτικά τραγούδια είναι «τα πρώτα πνευματικά μνημεία της λευτεριάς», έχουν πρωταγωνιστές τους αρματολούς και τους κλέφτες και «υμνούν τη λεβεντιά, την αντρεία στάση αντίκρου στη ζωή και στο θάνατο».

Στη διάρκεια της παρουσίασης του βιβλίου μίλησε η καθηγήτρια του Ωδείου Αθηνών Λαρίσα Ιασιωνίδου με καταγωγή απ' την Αγία Πετρούπολη –το πρώην Λε-

νγκραντ – της Ρωσίας. Παρουσίασε ανέκδοτα στοιχεία για τη μέριμνα του Ιωάννη Καποδίστρια για το δημοτικό τραγούδι που ανιλήθηκαν μετά από έρευνα του Ιστορικού Αρχείου του Ωδείου Αθηνών και στην Αγία Πετρούπολη.

«Τα κλέφτικα τραγούδια είναι έκφραση της Ελληνικής δημοτικής λαϊκής ποιήσης» σημείωσε εισαγωγικά η Λ. Ιασιωνίδου και στη συνέχεια είπε: «Η τελευταία έρευνα απέδειξε τη μέριμνα και την ιδέα του Ιωάννη Καποδίστρια για το πολυφωνικό τραγούδι. Και για αυτή την ανάγκη είχε στείλει στην Αγία Πετρούπολη τον Αθανάσιο Αβρεμιάν, που ήταν τρώφιμος του ορφανοτροφείου της Αίγινας. Μετά από τρία χρόνια θητείας δίπλα στον πατέρα της ρωσικής εκκλησιαστικής

μουσικής ο Αβρεμιάν μπορούσε να έρθει στην Αθήνα και στην Αίγινα και να διδάσκει πολυφωνικό τραγούδι και να συνθέτει κιόλας. Έτσι έγινε η αρχή».

Ο Καποδίστριας, όπως είπε η ομιλήτρια, πέρα απ' τα μαθήματα γενικής παιδείας και κάποια ειδικά μαθήματα για το βιοποριστικό επάγγελμα, νοιαζόταν για την ειδική και πολιτιστική μόρφωση. Έτσι εισήγαγε μαθήματα μουσικής, ζωγραφικής και γενικής τέχνης στα ορφανοτροφεία. Τα πρώτα ορφανοτροφεία δημιουργήθηκαν στην Αίγινα, στο Ναύπλιο και στον Πόρο και, όπως είπε η ομιλήτρια, ήταν

«για τα ταλαιπωρημένα παιδιά των αγωνιστών της Επανάστασης, οι οποίοι έπεδωσαν το φως της Ελευθερίας». Πολλοί μορφωμένοι άνθρωποι, ακολουθώντας την έμπνευση του Καποδίστρια, πλήρωσαν για τις σπουδές των τρωφίμων στα οικοτροφεία.

«Μετά το τέλος του αγώνα τυπικά κλείνει ο κύκλος γραφής του κλέφτικου τραγουδιού, σημείωσε η Λ. Ιασιωνίδου. Στην πραγματικότητα όμως δεν τελείωσε. Κάποιοι άνθρωποι, όπως ο Νικόλαος Μάντζαρης στην Κέρκυρα, που μελοποίησε το

ΚΕΙΜΕΝΑ-ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
Γιώργος Μουσαγός

1828 τον Ύμνο της Ελευθερίας του Διονυσίου Σολωμού, συνέχισαν κitzώντας την Ελληνική Μουσική Παιδεία. Το 1871 άνοιξε το Ωδείο Αθηνών. Ένας απ' αυτούς που φρόντισαν στο Ωδείο ήταν ο Σπυρίδων Σαμάρης που έγραψε και τον Ύμνο των Ολυμπιακών Αγώνων του 1896. Ο Σαμάρης ήταν φίλος με έναν ασυνήθιστο κλέφτη, που έγινε γνωστός στο εξωτερικό με το ψευδώνυμο Άρμης. Ο πατέρας του Άρμη ήταν Διευθυντής του Ελληνικού Σχολείου στα Γιάννινα. Ο Άρμης έκανε, όπως και τα αδέρφια, σπουδές στην Αθήνα. Δεν άντεξε όμως και το 1871 το έσκασε απ' την Αθήνα και βρέθηκε στα βουνά. Εκεί ήρθε σε επαφή με το κλέφτικο τραγούδι και θεώρησε χρέος του να το διαδώσει. Υπήρχε, βέβαια, και η έμπνευση απ' την ηλικία των εννέα ετών όταν ο Άρμης βρέθηκε σε μια παρέα με έναν Πόντιο βοσκό, ο οποίος είχε βιώσει το κλέφτικο τραγούδι. Έτσι τώρα στα βουνά ενθουσιάστηκε και αποφάσισε να ασχοληθεί σοβαρά. Έγινε γνωστός βαρύτερος στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και διέδωσε το ελληνικό δημοτικό – και ιδιαίτερα το κλέφτικο – τραγούδι σε πολλές χώρες της Ευρώπης φτάνοντας μέχρι και τη Ρωσία. Η ενασχόληση του Άρμη με το κλέφτικο τραγούδι ενέπνευσε και το Μανώλη Καλομοίρη. Έτσι το κλέφτικο επηρέασε, κατά κάποιο τρόπο, και το κλασικό είδος μουσικής στην Ελλάδα».

Γιάννης Γερογιάννης

Λαρίσα Ιασιωνίδου

Αντίσταση στη βαρβαρότητα και το χάος

Ο συγγραφέας του βιβλίου Γ. Γερογιάννης, μεταξύ των άλλων, υπογράμμισε: «Αναμφισβήτητα ο Μίκης Θεοδωράκης συνεχίζει τα βήματα της λαϊκής και δημοτικής μας παράδοσης. Χρησιμοποιεί γι' αυτό το σκοπό λαϊκούς οργανοπαίκτες, όπως τον Μανώλη Χιώτη, τον τσαγκάρη απ' την Καισαριανή, Αντώνη Καλογιάννη και τον υδραυλικό απ' το Περιστέρι Γρηγόρη Μπιθικώτση. “Δεν έκανα εγώ τον Επιτάφιο, ομοιολογεί ο ίδιος. Ο Επιτάφιος είναι το δικό σας τραγούδι. Είναι αυτό που τραγουδάμε την Μεγάλη Παρασκευή στις εκκλησίες. Αυτό που λέμε στις κηδείες του έθνους. Εμπειριέχει το Δημοτικό τραγούδι, τη Βυζαντινή μας μουσική κι αν θέλετε το μοιρολόγι το ηπειρωτικό ή το μονιάτικο. Αυτό είναι το δικό σας τραγούδι που σας το παρουσιάζω σήμερα με τρόπο ίσως πιο έντεχνο. Γιατί η μουσική για να έχει νόημα πρέπει να βγαίνει απ' τα σπλάχνα του λαού και να ανεβάζει καθημερινά το πολιτικό μας επίπεδο”.

Άξιος συνεχιστής του Δημοτικού τραγουδιού είναι και ο Νίκος Γκάτσος. Με τον δεκαπεντασύλλαβο του Ομήρου τραγουδά τα πάθη της φυλής (Μάνα μου Ελλάς) κι άλλοτε τα πάθη της γης (Κοιμήσου Περασφόνη). Κυρίως όμως τραγουδά την καθημερινότητα. “Αυτός έρχεται κατευθείαν από την παράδοση” ομολογεί ο Ελύτης και προσπαθεί κι ο ίδιος να λάβει μέρος σ' αυτό το μεγαλείο του ελληνισμού και της ρωμιοσύνης.

Στα κακοτράχαλα βουνά ανεβαίνει κι ο Μάνος Χατζηδάκις γιατί στα ωδεία ο τσάμικος είναι άγνωστος και το τραγούδι του λαού, το ρεμπέτικο, είναι απαγορευμένο. Με σεβασμό λοιπόν στην παράδοση όλοι αυτοί δημιουργούν την “λαϊκή μας παράδοση” και συνεχίζουν να εκφράζουν τις λαϊκές μάζες και την παράδοση των Ελλήνων γιατί η παράδοση αποτελεί το προπύργιο της Αντίστασης του λαού μας ενάντια στη βαρβαρότητα και το χάος».

Η ορχήστρα

Παρακαταθήκη στη ζωή που μας αξίζει

Ανοίγοντας την εκδήλωση για την παρουσίαση του βιβλίου ο πρόεδρος του Δ.Σ. της «Άπειρου Γαίας» Δημήτρης Κανακόπουλος υπογράμμισε: «Επιλέξαμε ως πρώτη εκδήλωση του Συλλόγου μας την παρουσίαση του βιβλίου για το κλέφτικο τραγούδι ως έκφραση πίστης στη διαχρονική αξία των παραδόσεων και το ανυπότακτο που δόλωσαν και άφησαν στοιχεία πολιτισμού οι προγονοί μας. Με το ανυπότακτο διεκδίκησαν τη ζωή που αξίζουν. Αυτή είναι και η διαχρονική παρακαταθήκη: Να διεκδικούμε τη ζωή που μας αξίζει».

Χαιρετίζοντας την εκδήλωση η αντιδήμαρχος πολιτισμού Νέας Ιωνίας Αναστασία Κλάρα ευχαρίστησε την «Άπειρο Γαία» γιατί με τη συμμετοχή της γέμισε τις Ιωνικές Μέρρες «με στοιχεία πολιτισμού και με μεράκι».

Για το βιβλίο μίλησε ο πρόεδρος της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών Κώστας Καρούσος ενώ απαγγέλιε ο ποιητής Βασίλης Καπράλος. Όλη η εκδήλωση πλαισιώθηκε μουσικά και με τραγούδια με τη συμμετοχή της Λαρίσας Ιασιωνίδου, της Σοφίας Ντελλή, του Κώστα Μάτζιου, του Γρηγόρη Μάτζιου, του Γρηγόρη Τσιάντη, του Θωμά Σαλταγιάννη και Γιάννη Δούρου.

Στην παρουσίαση του βιβλίου παρευρέθησαν ο ιστορικός Ιωάννης Δημητρώκας, δημοτικός σύμβουλος και μέλη του Δ.Σ. του Ιωνικού Συνδέσμου και άλλων φορέων της Νέας Ιωνίας.

Κλέφτικα με τη βαριά υπογραφή των Χαλκιάδων

Την συμβολή των λαϊκών μουσικάντων της Ηπείρου – και μάλιστα με τη βαριά υπογραφή των Χαλκιάδων – στη διάδοση και διάδοση του κλέφτικου τραγουδιού παρουσίασε στην εκδήλωση για το βιβλίο του Γιάννη Γερογιάννη «ΤΟ ΚΛΕΦΤΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ» ο Γιώργος Μουσαγός, Γενικός Γραμματέας του Δημοτικού Συμβουλίου της «Άπειρου Γαίας».

Το 1947 ηχογραφήθηκε το περίφημο τραγούδι των Κολοκοτρωνιάων «Λάμπουν τα χιόνια στα βουνά» με τίτλο «Πως λάμπει ο ήλιος του μαγιού», με τον Τάσο Χαλκιά στο κλαρίνο και το Φώτη Χαλκιά στο τραγούδι. Σήμερα είναι εύκολο να βρεθούν στο διαδίκτυο κλέφτικα τραγούδια των Χαλκιάδων, καθώς και άλλων παραδοσιακών ηπειρωτών τραγουδιστών, όπως: «Τούρκοι Βαστάτε τ' άλογα», «Και Σεις Βουνά των Γρεβενών», («Λίγο για χαμηλώσετε να εισδύμε το Ζακόπουλο πως πολεμάει τους Τούρκους»), «Κλέφτες Βελτιστινοί» (ένα εγκωμιαστικό τραγούδι για τους κλέφτες Κρομμύδα και Πουτέστη από την Βελτισία των Ιωαννίνων), «Τρεις στρατηγοί ξεκίνησαν να πάν στο Μεσολόγγι» (για τη συνάντηση του Δημήτρη Μακρή, του Αντρέα Ίσκου και Μάρκου Μπότσαρη) και το μοιρολόι του Φώτη Χαλκιά «Ξήντα παπάδες πάν μπροστά» για το θάνατο του Μάρκου Μπότσαρη. Μ' ένα συγκλονιστικό σόλο κλαρίνο ο Τάσος Χαλκιάς υμνεί την «Εξοδο του Μεσολογγίου».

Το Μάη του 1984 ο Γ. Μουσαγός με τον Αντρέα Ρίζο πήραν συνέντευξη απ' τον Τάσο Χαλκιά, που δημοσιεύτηκε στην «Πανηπειρωτική» – την εφημερίδα της «Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας Ελλάδας».

Ήταν μια κατάθεση ψυχής απ' τον Τάσο Χαλκιά εκείνη η συνέντευξη-ποταμός. Ο Γ. Μουσαγός μετέφερε στην εκδήλωση τα λόγια του: «Όταν γεννήθηκα, αντί για κουβέντα άκουσα βιολί και κλαρίνο. Κι όταν γρόικισα, θυμάμαι το παλλκάρει του χωριού να βάζει το χέρι του αντλιά και να τραγουδάει τη “Γριά Τζαβέλαινα” και τον “Κατσαντώνη”. Παλλκάρισια, λεβέντικα τραγούδια. Άμα παίζω ένα κλέφτικο, το παίζω μέσα απ' την καρδιά μου. Κλαίει η ψυχή μου γιατί το 'ζησα. Το παίζω για κάθε παλλκάρει».

Και ο μαρμα-Τάσος συμπλήρωσε σεμνά: «Εμείς πήραμε τα τραγούδια του λαού, γιατί αυτοινοί είναι, γράψαμε τη μουσική και έμειναν. Αλλιώς θα ξεχνιόνταν και θα 'φευγαν. Δεν μπορώ να τη διαβάσω τη μουσική γραμμένη στο χαρτί. Αν διάβαζε μουσική δεν θα “διάβαζε” κλαρίνο...».

Το σχόλιο για τον Τ. Χαλκιά στον «Οδηγητή» (26.4.1984)

Η «αγραμματοσύνη» του Τ. Χαλκιά

Εκείνη την εποχή (1984) ο Τ. Χαλκιάς είχε υποβάλει αίτηση στο υπουργείο Πολιτισμού για την τιμητική σύνταξη του μουσουργού. Όμως η, τότε, επιτροπή δεν ενέκρινε τη χορήγηση της σύνταξης γιατί ο Τ. Χαλκιάς δεν ήξερε να διαβάζει μουσική, παρά τις θετικές επιστολές που έστειλαν ο Μίκης, ο Μάνος Χατζηδάκις και άλλοι επιφανείς άνθρωποι του πνεύματος εκείνης της εποχής.

Ο Γ. Μουσαγός έγραψε ένα σχόλιο στον «Οδηγητή» (26.4.1984) –όπου εργαζόταν– καλώντας την, τότε, υπουργό Πολιτισμού Μελίνα Μερκούρη να πάρει θέση για την άρνηση της Επιτροπής. Η Μελίνα έστειλε επιστολή στον «Οδηγητή» στην οποία αναγνώριζε «τη μεγάλη προσφορά του Τ. Χαλκιά» δηλώνοντας, ταυτόχρονα, ότι θα εξαντλήσει όλες τις δυνατότητές της για να πάρει την τιμητική σύνταξη.

Κι όμως, όπως είπε στην εκδήλωση ο Γ. Μουσαγός, αυτός ο μέγας μουσουργός, που υποκλήθηκε μπροστά του ο μεγαλύτερος κλαρινίστας της τζάζ Μπένι Γκούντμαν ζητώντας τις παρτιτούρες του (!), έφυγε απ' τη ζωή με το μεγάλο παράπονο γιατί περιφρονήθηκε και δεν πήρε την τιμητική σύνταξη.

Ο γράφων θυμάται τον μπάριμα – Τάσο στον Άγιο Σπυρίδωνα του Αγιάλεω, όπου τέλεσε (11.10.1989) μνημόσυνο στη μνήμη όλων των μουσικάντων να επισημάνει στους δημοσιογράφους: «Η πολιτεία δεν τιμάει εκείνους που πρέπει να τιμήσει και γι' αυτό οι νέοι δε θα βρουν τίποτε απ' την παράδοση».

Με περιφρόνηση ο γράφων καταθέτει δημόσια, για πρώτη φορά, και τα υπόλοιπα λόγια του μαρμα-Τάσου. Κουνώντας την επιστολή της Μελίνας έλεγε: «Αυτή είναι η μόνη αναγνώριση που έχω απ' την επίσημη Πολιτεία. Και την οφείλω στα λίγα, αλλά ζουμερά λόγια, που έγραψε ο Γιώργος...»

Πολυφωνική Σύναξη Μνήμης, Τιμής & Συνέχειας

Τετάρτη 18 Δεκεμβρίου 2024, Πνευματικό Κέντρο Ηπειρωτών

Από το Πολυφωνικό Καραβάνι, με τη στήριξη της Π.Σ.Ε.

Ήταν **14 Δεκεμβρίου 2022** όταν διοργανώθηκε η 1η «Πολυφωνική σύναξη στην καρδιά της Αθήνας», στο Πνευματικό Κέντρο Ηπειρωτών, με τη συμμετοχή όλης της κοινότητας πολυφωνίας, γιορτάζοντας τα δύο χρόνια από την παγκόσμια αναγνώριση του Πολυφωνικού Καραβανιού, από την εγγραφή του στις Καλές Πρακτικές Διαφύλαξης Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO, αποτελώντας από τις **17 Δεκεμβρίου 2020** τη μόνη εγγραφή από την Ελλάδα και μία από τις, μόλις, εικοσιπέντε, ως τότε, από όλο τον κόσμο!

Η γιορταστική ατμόσφαιρα απρόσμενα πάγωσε. Η **Βούλα Μπαϊμάκα**, ένα από τα πιο αγαπητά πρόσωπα, ενώ έπαιρνε τραγούδι με το πολυφωνικό σχήμα «Δελβινιώτικα», ένωσε αδιαθεσία και σταμάτησε. Αυτό έμελλε να είναι το στερνό της τραγούδι. Στο διάστημα της σύντομης νοσηλείας της ζήτησε να ολοκληρωθεί εκείνη η σύναξη, να συνεχιστεί το τραγούδι. Το Πολυφωνικό Καραβάνι έδωσε το λόγο του, ολοκλήρωσε τη σύναξη τρεις μήνες μετά τον τόσο πρόωρο και αδόκητο χαμό της αξέχαστης Βούλας και, από τότε, κάθε Δεκέμβρη, διοργανώνει την «Πολυφωνική σύναξη μνήμης και τιμής», αφιερωμένη στη μνήμη της και στη μνήμη όσων «έφυγαν» τα τελευταία χρόνια και όσων λείπουν αλλά είναι για πάντα εδώ.

Έτσι, το **Πολυφωνικό Καραβάνι** διοργάνωσε, για τρίτη συνεχόμενη χρονιά, «Πολυφωνική σύναξη μνήμης, τιμής και συνέχειας», την **Τετάρτη 18 Δεκεμβρίου 2024** στο Πνευματικό Κέντρο Ηπειρωτών. Συμμετείχαν εννέα πολυφωνικά σχήματα, βιωματικοί και νεότεροι ερμηνευτές, από διαφορετικές περιοχές και γενιές της ηπειρωτικής και της αλβανικής πολυφωνίας. Η σύναξη πραγματοποιήθηκε με ελεύθερη είσοδο, με τη **διαχρονική στήριξη της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας**. Από μέρους της Π.Σ.Ε. χαιρετισμό απύθνητο ο Γενικός Γραμματέας του Δ.Σ. Σωτήρης Κολιούσης ενώ το συντονισμό της σύναξης είχε ο «κουρατζής» του Πολυφωνικού Καραβανιού και Αντιπρόεδρος του Δ.Σ. της Π.Σ.Ε. Αλέξανδρος Λαμπρίδης.

Η σύναξη ξεκίνησε με προβολή τραγουδιού με παρτί την αξέχαστη Βούλα Μπαϊμάκα. Αμέσως μετά, η στερνή πολυφωνική της συντροφιά, τα «Δελβινιώτικα», ερμήνευσαν για πρώτη φορά ένα τραγούδι που δημιούργησαν για τα δύο χρόνια από το χαμό της Βούλας. Μνημονεύθηκε ξεχωριστά, επίσης, η **αξέχαστη Φανή Δημοπούλου** από το Δολό Πωγωνίου που «έφυγε» τις στερνές μέρες του 2023. Το Πολυφωνικό Καραβάνι, που ξεκίνησε εμπνευσμένο από ένα δικό της τραγούδι, τίμησε ξεχωριστά τη μνήμη της, όπως και του ποιητή **Μιχάλη Γκανά**, πολύτιμου παραστάτη της «Άπειρος» Πολυφωνικό Καραβάνι από τα πρώτα βήματα. Τιμήθηκε, επίσης, η μνήμη της **Όλγας Μπίκα** από τον Παρακάλαμο, της **Μαρίας Αγγελοπούλου** από Τσαμαντά και Βαθούρι, του **Φάνη Γιώτη** από τα Κτίσματα, της **Ανδριανής Μαγκώνη** από Στρατίνισα, του **Κώστα Τριανταφύλλου** από Κυπάρισσο κ.ά.

Στη σύναξη, πέρα από τα «Δελβινιώτικα», συμμετείχαν επίσης το πολυφωνικό σύνολο «Χαονία», ο πολυφωνικός όμιλος **Κοσσοβίτσας**, το αλβανικό πολυφωνικό σχήμα «**LOT KURBETI**», ο πολυφωνικός όμιλος της **Ομοσπονδίας Μουργκάνας**, το πολυφωνικό σχήμα «**Απόδνια του Βούρκου**», το **Εργαστήρι Πολυφωνίας της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδας**, το «**Πολύφωνο**» (Εργαστήρι Πολυφωνίας του Κέντρου Ελληνικής Μουσικής Φοίβος Ανωγειανάκης), βιωματικοί ερμηνευτές από τον **Παρακάλαμο** και το **Άνω Πωγώνι**. Συμμετείχαν, επίσης, και μέλη άλλων ομίλων που αδυνατούσαν να εμφανιστούν με πληρότητα, λόγω εορταστικού ωραρίου ή ασθένειών.

Η σύναξη ολοκληρώθηκε με όλους τους ομίλους να τραγουδάνε μαζί, στην κατάμεστη σκηνή του Πνευματικού Κέντρου Ηπειρωτών. Η εκδήλωση μνημόνευσε και τίμησε, με το νου στη συνέχεια, ως έναυσμα για αλληλοστήριξη, ανταλλάγματα και σμιξίματα. Ήταν μια σύναξη για όσους δοκιμάζουν μέλλοντες διάρκειες σε ένα είδος που, πριν λίγες δεκαετίες έμοιαζε να σβήνει. Και τέτοιες συνάξεις του Πολυφωνικού Καραβανιού έχουν τη δική τους συμβολή σε αυτή τη νέα «άνοιξη πολυφωνίας», στο πέρασμα του πολυφωνικού τραγουδιού στις πόλεις. Με τη μνήμη στο χθες, το βλέμμα στο αύριο. Προβάλλοντας την Ήπειρο της Πολυφωνίας. Στο κλείσιμο μιας χρονιάς πλούσιας σε δράσεις και συνάξεις, με ευχές για τη νέα χρονιά. **Με το πρέπος του πολυφωνικού τραγουδιού, το πάθος του Πολυφωνικού Καραβανιού. Με την ευχή, και του χρόνου όλοι στο μέτρο! Καλές αντάμωσες στα επόμενα!**

Ιστορικά και Παραδοσιακά Ανάλεκτα

Χριστουγεννιάτικες γιορτές και γιορτάσια

Από της Αγίας Βαρβάρας
μέχρι του Αγίου Βλάση
4 Δεκεμβρίου-11 Φεβρουαρίου

«Οι γιορτές αυτές εξυπηρετούν τις ακόλουθες σκοπιμότητες.

α. Να χαρούν οι άνθρωποι τη μετάβαση από τη χειμωνιάτικη περίοδο και το σκοτάδι στο ανοιξιάτικο φως και τη βλάστηση.

β. Να εξασφαλίσουν την ευτυχία για το νέο χρόνο που έρχεται.

γ. Να τονώσουν το θρησκευτικό και οικογενειακό αίσθημα, ιδιαίτερα με τις εκκλησιαστικές, αλλά και σπιτικές τελετές των Χριστουγέννων, τ' Αι-Βασιλείου και των Φώτων», Δημητρίου Λουκάτου, Εισαγωγή στην Ελληνική Λαογραφία, ΜΙΕΤ, 1992.

Τα Χριστουγεννιάτικα Κάλαντα

Η περίοδος από την παραμονή των Χριστουγέννων έως τα Θεοφάνια ονομάζεται "Δωδεκάημερο" ή "Δωδεκάμερο".

Το εορταστικό αυτό δωδεκάημερο είναι πλούσιότατο σε ήθη, έθιμα, λαϊκές παραδόσεις και λαϊκές δοξασίες.

Ψυχική ευφορία και αισιοδοξία γέμιζε τις ψυχές των ανθρώπων ο ερχομός των μεγάλων γιορτών. Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά και Θεοφάνεια. Γιορτές που μας σηματοδοτούν τη μνήμη. Κι όσο κι αν θέλουμε να τα ξεχνάμε, δεν μπορούμε. Η σύγκριση **ΤΟΤΕ** και **ΤΩΡΑ** αναπόφευκτη.

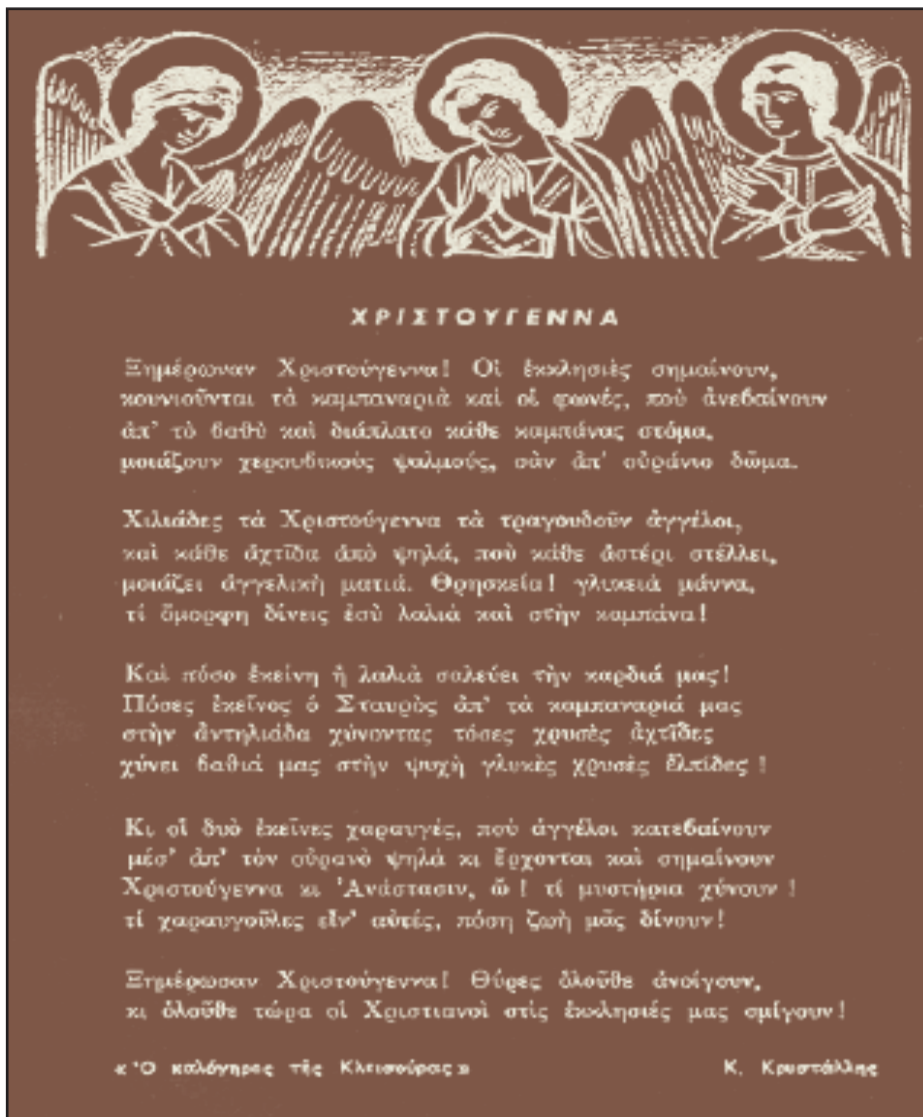
Η πατροπαράδοτη νηστεία, συνοδευόμενη βεβαίως από τις λατρευτικές εκδηλώσεις της σαρκωστικής, προωθούσαν την κορύφωση της αγωνίας της προσμονής του «λυτρωτή του κόσμου.»

Και βέβαια τα σπίτια γέμιζαν με αγάπη και θαλωρή και με ασίγητη ελπίδα πως οι πόθοι τους θα εκπληρωθούν. Και οι πόθοι αυτοί αναφέρονταν στην υγεία, μακροήμερευση και πολλή σοδειά.

Εμείς άλλο είχαμε στο μυαλό μας. Περιμέναμε μπας και μας πάρουν κάνα σκουτί, κάνα ζευγάρι κάλτσες και τίποτε παπούτσια. Ήμασταν, εκεί στα Τζουμέρκα η γενιά του περιμένε! Περιμένε και «Μούγκα στη στρούγκα». Όλα τα περιμέναμε τα Χριστούγεννα, την Πρωτοχρονιά ή και τα Θεοφάνεια. Εμείς... Τα παιδιά του περιμένε.

Περιμέναμε και πώς δεν περιμέναμε τις καινούριες κάλτσες, γιατί βάζαμε κάτι τσιουρέπια φτιαγμένα από γίδινο μαλλί που τσίμπαναν τα ποδάρια, σαν αγκίδες ελατίσιες. Περιμέναμε και πώς δεν περιμέναμε κάνα καινούριο εσώρουχο, γιατί είχαμε εκείνα τα βρακιά από τις μπακούλες της Ούντρα. Μάλιστα είχαν πάνω τη στάμπα τους. **Ούντρα αντί για Victoria's Secret.**

Περιμέναμε τα γλυκά, τα μελομακάρονα και τους κουραμπιέδες. Χίλια δυο θελήματα, μεταφορές, για έναν κουραμπιέ. Όπου βρήκαμε... Κι απ' όσα είχε κρυμμένα πολλές φορές η μάνα μας. Πόσες και πόσες φορές δεν ακούσαμε «Θυ που να σου κάτσο» στο λαϊκό ζαλουταραμένο, τι τα 'φαγες όλα τα γλυκά, τι θα δώσω εγώ στον κόσμο μεθαύριο στο γιορτάσιο.» Με τα γλυκά κάπως τη βγάλαμε καθαρή. Με το φαί όμως ανήμερα Χριστούγεννα παθαίναμ -λόγω Σαρακοστής- τέτοιο τσιροκοπιό, που με το συμπάθιο κοντεύαμε να «χέ...ε όλο το χωριό». Δεν

Ξέραμε τότε τι θα πει γαστρεντερίτιδα. Και βλέπαμε-νιώθαμε στα μάτια της μάνας μας κάτι σαν στενωχώρια, κάτι σαν χαμόγελο για το πάθημά μας. Ούτε που ξεδιάλυναμε πως «Πείνα περνά και δυστυχία /και τότε αναστενάζουνε και τότε ανογελάνε». Κ. Παλαμάς

Κι όλα αυτά τα ισορροπούσαμε με την προσπά-

Οι Χριστουγεννιάτικες γιορτές ήταν πάντα ταυτισμένες με το χιόνι (Φωτ.: Κώστας Μπαλάφας)

Οι παιδικές ψυχές «αγάλλονται» την ημέρα των Χριστουγέννων (Φωτ.: Κώστας Μπαλάφας)

θειά μας δόθεν να μεταφέρουμε τραγουδιστά το χαρμόσυνο άγγελμα της Γέννησης του Θεανθρώπου την παραμονή των Χριστουγέννων. Εμείς το κατιτίς περιμέναμε. Πρωί πρωί ξεκινούσε η επιχείρηση. Φέραμε γύρα όλο το χωριό. Δεν είχαμε και πού άλλωστε να τα βρούμε τα τρίγωνα. Είχαμε κυπροκούδουνα. Μάλιστα έτσι ήμασταν προσαρμοσμένοι στο κλίμα

των ημερών. Τα Χριστούγεννα συμβολίζουν τη γενεση, δηλαδή τη ζωή. Έτσι και τα κυπροκούδουνα. Ζωή δίνουν, ζωή στο κοπάδι και βοηθούν τον τσοπάνη στο έργο του, στη βοσκή, στο σάλαγο, στο σκάρο, στη στρούγκα, στο στάλο. Τα Κάλαντα τα λέγαμε παρέες παρέες. Περνούσαμε φυσικά απ' όλα τα σπίτια. Με έντεκνο τρόπο αποφεύγαμε όσα είχαν πρόσφατο πένθος. Τώρα, η αμοιβή μας. Μας φίλευαν με αυγά, κουλούρια και τηγανίτες. Σπάνια χρήματα. Δεν υπήρχαν. Οι τηγανίτες συμβόλιζαν τα σπάργανα του Χριστού.

Στα τζάκια των σπιτιών, νύχτα μέρα, ήταν συνεχώς αναμμένη τη φωτιά και τούτο, για να μην πλησιάζουν οι Καλικάντζαροι, τα περίεργα ξωτικά, που πίστευαν πως κυκλοφορούσαν και πείραζαν τους ανθρώπους και τα "νερά ήταν αβάπιστα", ο Χριστός, δηλαδή, δεν είχε βαπτισθεί ακόμη. Καλκαντζαρούδια υπήρχαν και τότε, όπως και τώρα...

Το «άκρεντο» νερό

Την παραμονή των Χριστουγέννων όλα τα μέλη της οικογένειας έπρεπε να κοινωνήσουν. Μετά τη θεία Κοινωνία άρχιζαν οι προκαθορισμένες εργασίες. Ο πατέρας με τα μεγαλύτερα αγόρια έσφαζε το ζωντανό. (Συνήθως το γουρουνάκι). Η ξέστρωναν κρεβάτια και τα έστρωναν με καθαρά «ρούχα». Γενικά στην ουσία αφιερώνονταν στην καθαριότητα του σπιτιού.

Άλλο έθιμο είναι το αμίλητο νερό

Πρωί πρωί την ημέρα των Χριστουγέννων οι κοπέλες της επαρχίας έτρεχαν στην πιο κοντινή βρύση της επαρχίας για να " κλέψουν το άκρεντο νερό", δηλαδή το αμίλητο νερό. Λέγεται έτσι το νερό γιατί σε όλη τη διαδρομή οι κοπέλες δε βγάζουν λέξη, «δεν κρένουν ντιπ». «Ταιμουδιά, ντιπ, καμιά κουβέντα. Το καταλάβετε;», ήταν η μοναδική εντολή που έπαιρναν προτού ξεκινήσουν την επιχείρησή τους. Όταν έφταναν στη βρύση έλεγαν: «Όπως τρέχει το νερό σου βρουσούλα μου, έτσι να τρέξει και το βιο μου», δηλαδή η περιουσία μου, η ζωή μου, η κατάνια και η προκοπή μου. Εκεί άλειφαν τη βρύση με βούτυρο και μέλι και ταυτόχρονα έδιναν και την ευχή: «όπως τρέχει το νερό, με γλύκα να έρχονται όλες οι χαρές και ασταμάτητα η προκοπή». Το νερό αυτό το έπιναν όλοι. Μηνόπως εξαιρούμενοι, ακόμη έπιναν και τα κατοικίδια. Μία μόνο εξαίρεση γινόταν. Απαγορεύονταν να πιει το άλογο. Προς τιμωρία. Είναι γνωστό πως το άλογο εκεί στην Φάτνη τρώμαζε με το κλιμνισμά του το νεογέννητο, τον Χριστό και περισσότερο με το φύσημά του τον ξεσκέπαζε και «πούνιαζε» το θείο βρέφος μέσα στη βαρυχειμωνιά.

Η μεταφορά λοιπόν του άκρεντου νερού ήταν μια ιεροτελεστία. «Μιλιά», για να μην ακούσουν τα ζώδια και στείλουν καταδώ τους σαϊτάν(η)δες. Δεν μιλούσαν καθόλου, όποιοι κι αν συναντούσαν στο δρόμο. «Μην αλαργέψτε η μία απ' την άλλ', γιατί μπορεί να σας ξεμοναχιάσ' κανένας σαϊτάν(η)ς». Ήταν η πρώτη συμβουλή. Μετά...ένα σωρό. «Να μην απ(ι)θώστε το τ(ου)κάλλ' π'(ου)θενά και σας το πάρουν οι νεράιδες». Το νερό αυτό μια και ήταν «άκρεντο» και συνεπώς ακουτοσμπόλευτο, απαλλαγμένο δηλαδή από ζ(ου)λάγια και πονηρά πνεύματα το χρησιμοποιούσαν για να φτιάξουν, να ζυμώσουν το Χριστόψωμο, που ήταν απαραίτητο για να υποδεχτούν με λαμπρότητα τη Γέννηση του Χριστού. Με το νερό αυτό ζύμωναν την αρμυροκουλούρα την Καθαρή Δευτέρα. Αυτή την έτρωγαν από νωρίς τα κοριτσούδια πιστεύοντας πως θα δουν στον ύπνο τους τον μελλοντικό σύζυγό τους. Αυτός ήταν εκείνος που θα τους πρόσφερε νερό να ξεδιψάσουν! Κι έβλεπαν κι ούτε ήξεραν και, γιατί άλλωστε να καταλάβουν πως το όνειρο είναι το υπόλοιπο της σκέψης της ημέρας. Και έβλεπαν αυτόν που ήθελαν να δουν. Κι αν το διασταύρωναν με το μάθημα της μαργαρίτας ή και με άλλα «προγνωστικά τεστ» τότε είχε καλώς. Χαρές και πανηγύρια. «Με θέλει και θα με πάρει». Και πέρναγε ο καιρός ώπου να τρανέψουν κι αυτές και να καταλάβουν το υπερβολικό της απαίτησής τους και το ακατόρθωτο της μαντείας...

Επί συγκρούσεως, όταν δηλαδή υπήρχαν δύο άντρες τότε του θέματος επιλαμβάνονταν οι καφετζούδες. Άλλη υπόθεση κι αυτή. Καφές μαύρος, «α, να, πα, σκρούμπος ντιπ κατσιούρ(η)ς είναι ο καφές, Πικραλίδα. Δεν καταπίνεται χωρίς κανένα γλύκισμα». Μπορεί να σήμαινε και άρνηση του ενός. Παιανού; Στον άλλον καφέ...

ΚΩΣΤΑΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

“Ήθελα νάμουν σταυραηγός, νά πέταγα τ’ ἀψήλου, ν’ ἀνέβαινα στή Λιάκουρα, κατάκορφα στή ράχη, νάριχνα ἐκεῖθε μία ματιά, ν’ ἀγγάντευα τὸν Πίνδο, νά ἰδῶ πῶς μοῦ ἔκαμαν τὰ χροῖνια κ’ ἡ σκαλιὰ του.”

Κώστας Κρυστάλλης, “Πόθοι”

Ο Κώστας Κρυστάλλης, ποιητής και πεζογράφος από το Συρράκο της Ηπείρου, είναι από εκείνα τα πρόσωπα που έζησαν πολύ λίγο, αλλά κατάφεραν μέσα από το έργο τους, που ξεπηδούσε αυθόρμητα από την ιδιαίτερη ευαισθησία και την αγάπη για τον ιδιαίτερο τόπο τους να προσφέρουν ποίηση, λόγο γενικότερα. Ποίηση διαχρονική, ποίηση, που άγγιξε

γενιές και γενιές. Και επιμένει μέχρι σήμερα να αγκαλιάζει τους περισσότερους από εμάς. Δικαίως, έχει χαρακτηριστεί ως ένας από τους σημαντικότερους ποιητές της χώρας μας.

Ο Ευάγγελος Αυδίκος, συγγραφέας, φιλόλογος και ομότιμος καθηγητής Λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Συρρακιώτης και ο ίδιος, κατάφερε να μας γνωρίσει, ολοκληρωμένα, το συ-

νολικό έργο του Κρυστάλλη, καθώς και ό,τι αναφορές υπάρχουν σε αυτόν και το έργο του, μέσα από τον τόμο ΚΩΣΤΑΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ ΕΝΑΣ ΠΡΩΡΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗΜΕΝΟΣ /ΑΠΑΝΤΑ. Η Λαμπρινή Κουζέλη, στην εφημερίδα “Το Βήμα”, μας δίνει μια ενδιαφέρουσα προσέγγιση στο έργο: ΚΩΣΤΑΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ ΕΝΑΣ ΠΡΩΡΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗΜΕΝΟΣ / ΑΠΑΝΤΑ.

Πώς μπορεί να διαβαστεί ο Κώστας Κρυστάλλης το 2024;

Την πρόσληψη του ηπειρώτη συγγραφέα στον 21ο αιώνα φιλοδοξεί να ανατροφοδοτήσει η κυκλοφορία της νέας έκδοσης του συνόλου του έργου του.

Τυχεροί είναι οι συγγραφείς που εκτός από ταλέντο έχουν και τους ευαγγελιστές τους, αυτούς δηλαδή που φροντίζουν για την έκδοση του έργου και την υστεροφημία τους. Ίσως όμως μεγαλύτερη «τύχη» έχει ένας συγγραφέας που συναντιέται με έναν θερμό αναγνώστη πολλά χρόνια μετά τον θάνατό του, ειδικά όταν η πρόσληψή του περνά κρίση.

Τέτοια είναι η περίπτωση του γεννημένου στο Συρράκο ποιητή και πεζογράφου **Κώστα Κρυστάλλη** (1888-1894) που έχει βρει στο πρόσωπο του συγγραφέα, φιλόλογου και ομότιμου καθηγητή Λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας **Ευάγγελου Αυδίκου** τον δικό του ευαγγελιστή. Με καταγωγή από το Συρράκο ο ίδιος, θα γνωρίσει το έργο του **Κρυστάλλη** το 1993 και έκτοτε θα τον στηρίζει με κάθε τρόπο. Ως συγγραφέας, με το μυθιστόρημα **Οδός Οφθαλμιτρού** (εκδ. Εστία, 2019) θα μας μεταφέρει στο υπόγειο όπου ο Κρυστάλλης εξέδωσε τα πρώτα του έργα στην Αθήνα και ως κριτικός θα επιμεληθεί συλλογικούς τόμους. Τελευταία του συνεισφορά, ο τόμος **Απαντα**, η έκδοση του συνόλου του έργου του Κώστα Κρυστάλλη.

Ιδιαίτερα παραγωγικός στη σύντομη ζωή του, ο Κώστας Κρυστάλλης θα φύγει από τα Γιάννενα (δικαίωμένος από τις τουρκικές αρχές μετά την έκδοση, το 1887, των πατριωτικών ποιημάτων **Αι σκιάι του Άδου**) για την Αθήνα, όπου θα εργαστεί περιστασιακά ως τυπογράφος, ενώ αναζητώντας σταθερότερη εργασία θα συνεργαστεί με εφημερίδες και περιοδικά δημοσιεύοντας λογοτεχνικά και λαογραφικά κείμενα και θα πεθάνει φυματικός στην Αρτα.

Ο επιμελητής οργανώνει το υλικό σε τρία μέρη (Ποίηση, Πεζά, Βιβλιογραφία κ.λπ.) παρακάμπτοντας τη συνήθη στις εκδόσεις Απάντων χρονολογική κατάταξη χάρην θεματικών ενότητων. Τα ποιήματα ομαδοποιούνται στις ενότητες: Ο κύκλος του εθνικού αιτήματος (όπου **Αι σκιάι του Άδου** και ο **Καλόγηρος της Κλεισούρας του Μεσολογγίου**). Η στροφή: Τα βουνά και ο κάμπος (όπου τα **Αγροτικά** και τα περίφημα ποιήματα **Ο τραγουδιστής του χωριού και της σπάνης**). Ο κύκλος του έρωτα και του πόνου (όπου οι **«Χελιδόνες»**, η **«Γκόλφω»**, το **«Τραγουδί της βρύσης»**). Στα πεζά βρίσκουμε τη (δημιουργική) Πεζογραφία (όπου τα **Πεζογραφήματα του 1894**), Ιστορικά και Λαογραφικά (όπου το εκτενές εθνογραφικό μελέτημα **Οι Βλάχοι της Πίνδου**) και Επιστολογραφία.

Στο τρίτο μέρος των Απάντων δημοσιεύεται γενική βιβλιογραφία των ετών 1887-2024 και Λεξιλόγιο, το απαραίτητο ευρετήριο του τόμου και δύο αθησαύριστα κείμενα που εντόπισε και πρωτοδημοσίευσε στο περιοδικό «Μικροφιλολογικά» ο νεοελληνιστής του ΑΠΘ

Λάμπρος Βαρελάς (ένα ποίημα στη μνήμη θωμά Πασχίδη και το διήγημα «Η υπνοβάτης»). Ο τόμος ξεφεύγει από την κλασική έκδοση Απάντων και προσοιιάζει σε αυτό που στην αγγλοσαξονική εκδοτική πρακτική αποκαλείται *companion*: τα κείμενα συνοδεύει εκτενές και μεστό γραμματολογικό και ερμηνευτικό εισαγωγικό μελέτημα, στο οποίο ο επιμελητής παρουσιάζει τη βιογραφία του Κρυστάλλη, την ιστορία της πρόσληψής του και βασικά ερμηνευτικά κλειδιά του έργου του.

Η θεματική ταξινόμηση έχει όμως το πλεονέκτημα ότι καθιστά πιο ευδιάκριτες εσωτερικές συσχετίσεις των κειμένων και τη σύνδεσή τους με φάσεις της πρόσληψης του Κρυστάλλη. Σε μια αντίρροπη κίνηση, όμως, την παρακολούθηση αυτής της πρόσληψης συσκοτίζει η ενοποίηση εργογραφίας και βιβλιογραφίας στο τρίτο μέρος και η καταγραφή τους σε χρονολογική σειρά, όπου συγχωνεύονται εκδόσεις του Κρυστάλλη με αυτεπληρούς δημοσιεύματα και άρθρα και με μνείες σε διάφορες μελέτες.

Ο Κρυστάλλης που δεν έφυγε

Φανερό είναι από τη βιβλιογραφία αυτή ότι ο Κρυστάλλης δεν έφυγε ποτέ από τα βιβλιοπωλεία και τις σχολικές τάξεις. Έχουμε πολλές εκδόσεις των Απάντων του και μεμονωμένων έργων. Στα πρώτα χρόνια μετά τον θάνατό του έγινε μύθος και σύμβολο του κατατρεγμένου πατριώτη Έλληνα και του φτωχού επαρχιώτη που αγωνίζεται να επιβιώσει στο άστυ. Στον Μεσοπόλεμο το καθεστώς Μεταξά αξιοποιεί τη δημοφιλία του για να διακηρύξει την επιστροφή σε παλιές αξίες στο πλαίσιο του Γ' Ελληνικού Πολιτισμού.

Από την άλλη, είναι σαφές πως απέναντι στη λαϊκή δημοφιλία υπάρχει το διαρκές ζήτημα της κριτικής υποδοχής του. Η βιβλιογραφία είναι πυκνή στο έτος του θανάτου του, αλλά αραιώνει πολύ στις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα και στον 21ο, με τα περισσότερα δημοσιεύματα να προέρχονται ή να προκαλούνται από τον Ευάγγελο Αυδίκη. Παρόμοια, ο συγγραφέας που συμπεριλήφθηκε πολύ νωρίς σε ανθολογίες και στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα – ήδη από το 1917 με πλούσια παρουσία – αρχίζει να σπανίζει στα σχολικά αναγνώσματα από τη δεκαετία του 1980 και μετά.

Ποτέ δεν ξεχάστηκε, αλλά ποτέ δεν εκτιμήθηκε σωστά, είναι το υπόρητο και ρητό σχόλιο του επιμελητή στην εισαγωγή και στις σημειώσεις του. Ο Γιάννης Αποστολάκης τον θεωρούσε στείρο μιμητή του δημοτικού τραγουδιού, ενώ ο Άλκης Θρούλος «φθάνει στα όρια της εμπάθειας, όταν γράφει για τον Κρυστάλλη πως «υπήρξε ο θάνατος φιλεσιπλαχνος προς τη λογοτεχνική του προσωπικότητα». Αλλά και ο θετικός διακείμενος Πα-

λάμας για το «ωμώς τσοπάνικο» δραματικό και τολημρικό ποιήματά του επαινούσε τον τραγουδιστή της σπάνης, τον οποίο αποκάλεσε σε ομιλία του στον «Παρνασσό» «ποιητή ζωγράφου» κι όχι φιλόσοφο ποιητή. Ακόμη κι ο ίδιος ο εκδότης των Απάντων του, ο Μιχάλης Περάνθη, τον κατατάσσει στους «συμπαθείς» και όχι στους μεγάλους ποιητές.

Σήμερα βρίσκουμε τον Κρυστάλλη να ανθολογείται στα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Α' Γυμνασίου, στην Ενότητα «Παλαιότερες μορφές ζωής», με το ποίημα «Το πλιοβασιλέμα» από τη συλλογή Ο τραγουδιστής του χωριού και της σπάνης. Μαιάζει να ανήκει σε έναν κόσμο κλειστό και περασμένο. Το πιο συχνά ανθολογημένο του ποίημα (21 φορές), «Ο τρύγος», από την ίδια συλλογή, προς την ίδια κατεύθυνση υποδεικνύει.

Για επιστροφή του Κρυστάλλη κάνει λόγο ο επιμελητής των Απάντων του και όχι για δικαίωση –ίσως όμως ενδόμυχα το δεύτερο επιδιώκει με αυτή την έκδοση– επιστροφή του Κρυστάλλη στο προσκήνιο από το οποίο απομακρύνεται τις τελευταίες δεκαετίες.

Λαμπρινή Κουζέλη, Το Βήμα

Η νέα έκδοση των Απάντων αφορά μια πολυετή επιστημονική έρευνα του Συρρακιώτη συγγραφέα, Καθηγητή Ανθρωπιστικών Σπουδών και Λαογραφίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, **Ευάγγελου Αυδίκου**. Ο τόμος συμπεριλαμβάνει όλο το υλικό, που έχει επεξεργαστεί ως σήμερα, αλλά και αδημοσίευτα πεζογραφήματα, ποιήματα και επιστολές, που πρώτη φορά βλέπουν το φως της δημοσιότητας. Το υλικό έχει αποκατασταθεί αλλά και οργανωθεί σε νέα βάση. Περιέχονται άγνωστα και ενδιαφέροντα κείμενα για το Συρράκο και την ευρύτερη περιοχή.

Πιο συγκεκριμένα ο τόμος περιλαμβάνει:

1. Μια εκτεταμένη εισαγωγή από 145 σελίδες, στις οποίες ο επιμελητής επανατοποθετεί το θέμα του Κρυστάλλη και προτείνει νέους τρόπους, διευκολυντικούς, για την κατανόηση του συνολικού έργου του.

2. Το ποιητικό του έργο οργανώνεται σε τρεις κύκλους: Ο κύκλος του εθνικού αιτήματος, ο κύκλος της στροφής και ο κύκλος των ερώτων και του πόνου. Σ' αυτούς τους κύκλους συμπεριλαμβάνονται τα παλαιότερα γνωστά ποιήματα, όχι όμως χρονολογικά, αλλά και ποιήματα που για πρώτη φορά συμπεριλαμβάνονται σε Άπαντα, τα οποία δημοσιεύτηκαν στο αφιέρωμα του περιοδικού «Νέα Εστία» (τεύχος 1886, 2021).

3. Όλα τα γνωστά πεζογραφήματά του αλλά και καινούργια, που δημοσιεύονται για πρώτη φορά, δημοσιευμένα στο περιοδικό «Νέα Εστία».

4. Το μελέτημά του «Οι Βλάχοι της Πίνδου». Σ' αυτό υπάρχουν δύο καινοτομίες:

α. Η ανέκδοτη και πρωτοπροσυσταζόμενη ομιλία του σπουδαίου ιστορικού Σπύρου Ασδρακά με καιρίες επιστημονικές για το έργο του.

β. Η ενότητα «Μαλακάσι» (ευρύτερη περιοχή του σημερινού Δήμου Βορείων Τζουμερκων), οργανώνεται σε υποενότητες, που διευκολύνει την ανάγνωση.

5. Δύο αθησαύριστα κείμενα, ένα ποίημα και ένα διήγημα, τα οποία είχαν δημοσιευτεί από τον Κρυστάλλη, όμως ουδέως τα είχε εντοπίσει ως τώρα. Συμπεριλαμβάνονται για πρώτη φορά σε Άπαντα.

6. Επιστολές, οργανωμένες σε κατηγορίες, αλλά και καινούργιες, που ήρθαν στην επιφάνεια σε διάφορα περιοδικά.

7. Γενική Βιβλιογραφία, που περιλαμβάνει όσα δημοσίευσε ο Κρυστάλλης, αναδημοσιεύτηκαν σε εφημερίδες - περιοδικά, και σε αναγνωστικά στην εκπαίδευση. Έργα που εμπνεύστηκαν από τον Κρυστάλλη. Μελέτες που δημοσιεύτηκαν σε περιοδικά και πρακτικά ημερησίων και συνεδρίων. Υπογραμμίζεται ιδιαίτερα ότι έχει αποδελτιωθεί η εφη-

μερίδα «Αντίλαλο του Συρράκου» και έχουν ενταχθεί τα σχετικά με τον Κρυστάλλη κείμενα στη Βιβλιογραφία.

8. Λεξιλόγιο

9. Ευρετήριο

Ένα επιπλέον στοιχείο αυτής της έκδοσης είναι η συνεργασία τόσο με Συρρακιώτες και Συρρακιώτισσες όσο και με τους θεσμικούς εκπαιδευτικούς (Δήμος Βορείων Τζουμερκων-Δημοτική Κοινότητα Συρράκου, Σύνοδος Συρρακιωτών Πρέβεζας, Πανεπιστημιακή Συνομοσπονδία Ελλάδος).

Ο τόμος εκδόθηκε εξ' ολοκλήρου με δωπάνη του εκδοτικού οίκου Σταμούλη στη Θεσσαλονίκη, που υπερέβη τα εκδοτικά δεδομένα λόγω της αγάπης του για τον Κρυστάλλη και το Συρράκο.

Ο Μητς Μήτσος δεν είναι πια μαζί μας

“Για να μπορεί κάποιος να κάνει όνειρα πρέπει να συμβιβαστεί με το θάνατο. Κι επειδή συμβιβάστηκε, έχω το δικαίωμα και μπορώ να κάνω όνειρα. Όνειρό μου λοιπόν είναι να σταματήσουν οι πόλεμοι, για να μην υπάρχουν ορφανά, ανάπηροι, άστεγοι, πρόσφυγες. Γι’ αυτό κάνω όνειρα όχι μόνο για τη ζωή, αλλά και για το θάνατο. Και αυτό το κάνω, γιατί η ζωή είναι ένα όνειρο. Ένα όνειρο, που οραματίζεσαι μύρια τόσα όνειρα, που κανένας όχι μόνο να στα πάρει, αλλά ούτε και να στα ανακόψει δεν το μπορεί.”

ΜΗΤΣ ΜΗΤΣΟΣ

Φίλος όσων τον γνώρισαν. Χάριζε συχνά τα βιβλία του, πάντα με το ξεχωριστό του χαμόγελο.

Η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας (Π.Σ.Ε.), συμμερίζεται το βαθύ πένθος της οικογένειάς του και εκφράζει τα θερμά της συλλυπητήρια.

Η Νεκρώσιμος Ακολουθία έγινε στην ιδιαίτερη πατρίδα του, το Πολύδροσο (Βλαχώρα) Παραμυθιάς που τόσο αγαπούσε.

Ένας ανίσχυος και δημιουργικός και σπινθηροβόλος και πνευματώδης άνθρωπος, ο λογοτέχνης, ο λαογράφος, ο ποιητής, ο θεατρικός συγγραφέας, ο σπουδαίος κομμωτής, Μήτς Μήτσος, από το Πολύδροσο Θεσπρωτίας, έφυγε από τη ζωή και τάφηκε στο χωριό του χθες, δίνοντας εδώ και χρόνια μια μεγάλη και νικηφόρα πάλη με τον καρκίνο, που περιελάμβανε επτά χειρουργεία, οι οποίες δεν τον κλόνησαν και δεν τον κατέβαλαν.

Πρόλαβε και έκανε πραγματικότητα έναν μεγάλο πόθο της καρδιάς του, που ήταν όραμα ζωής. Το περασμένο καλοκαίρι έκανε τα εγκαίνια, μετά από περιπέτειες ως προς τον τόπο στέγασης, το ήθελε στη Θεσπρωτία, αλλά τελικά το έφτιαξε στην Καρίτσα Ιωαννίνων, του «Ναού Πολιτιστικής Κληρονομιάς», με την οικονομική συνδρομή της Δημοτικής Αρχής Ζίτσας.

Πρόκειται για ένα πολύμορφο, πρωτότυπο και ιδιαίτερα δομημένο μουσείο, για το οποίο, πέρα από τα χρήματα, που ξόδεψε, εργάστηκε πολύ για να το ολοκληρώσει και για να κυριολεκτούμε μάτωσε.

Κατορθώθηκε και πραγματοποιήθηκε το όνειρο δύο ανθρώπων, που ο ένας εκτίμησε τον άλλο και ένωσαν τα όνειρα, ένωσαν τις προσδοκίες τους, τη ζωή τους ένωσαν. Του ίδιου και της

αλυσμένης γυναίκας του Βίκυς - Βικτωρίας.

Το έργο του αυτό δεν είναι ένα σύνθετο λαογραφικό μουσείο με παράθεση λαογραφικών αντικειμένων, αντίστοιχο με εκθέσεις (άλλοτε πολύ επιτυχημένες και άλλοτε ολιγότερο), που συναντάς σε όλη την Ελλάδα και όχι μόνο.

Είναι μια έκθεση ανθρωποκεντρική, γι’ αυτό η έμφαση δεν δίνεται στα ίδια τα αντικείμενα, αλλά στις ιστορίες, που αυτά διηγούνται για το πρόσωπο, για μια κάποια στιγμή από την πορεία της ζωής του συλλέκτη- δωρητή.

Ο λογοτέχνης Μήτς Μήτσος, ήταν ένας πολύ ιδιοφυής άνθρωπος με πολλά συγγραφικά έργα, όλων σχεδόν των ειδών (ποίηση, θεατρικά, μυθιστορήματα, διηγήματα), που κάποια από αυτά έχουν αποσπάσει τιμητικές διακρίσεις.

Παιδί της Κατοχής, έφυγε Ξυπόλητος και κατόπι έφερε να γίνει ένας διακεκριμένος κομμωτής, παράλληλα, όμως, μετέφερε στο χαρτί τα βιώματά του και τα έκανε τραγούδι, διδασκαλία, προτροπή, συμβουλή, καταγραφή, αποτύπωμα.

Και το περιεχόμενο των περισσότερων βιβλίων του, αν όχι όλων, ήταν εμπνευσμένα από την παιδική του ζωή στο χωριό, είτε μεταφέρον-

τας αναμνήσεις, είτε πλάθοντας ιστορίες, που όμως είχαν αληθινό υπόβαθρο.

Και στο ξεκίνημά του και στη συνέχεια του είχε την αμέριστη συνδρομή και στήριξη της αλυσμένης συζύγου του Βικτωρίας, που μέχρι το τέλος της ζωής του, αν και είχαν περάσει δεκαετίες από το θάνατό της, σε ηλικία 53 ετών, εξακολουθούσε να είναι ένα ανθισμένο λουλούδι στην καρδιά του.

Πριν μερικά χρόνια όταν, μαζί με άλλους, μιλήσαμε για την επανέκδοση της ποιητικής συλλογής του «Ροδιά», που ήταν αφιερωμένη σ’ εκείνη, διαπιστώσαμε, και συγκινηθήκαμε, ότι η σκέψη του περιστρεφόταν ακατάπαυστα και παλμωδώς γύρω από την αείμνηστη αγαπημένη του με ψυχή, φως και τιμή.

Ο Μήτς Μήτσος άγγιξε, όσο ζούσε, ως μην θεωρηθεί υπερβολή, την άκρη τ’ ουρανού και τώρα «μεταλαμβάνει» νερό αθανασίας, ενώ εμείς πορευόμαστε, αναλογιζόμενοι τα δικά του βήματα, το δικό του νου, στο δρόμο της ατόφιας θύμησής του.

Μια θύμησι Ζουμερή από συναισθήματα και βαθύ στοχασμό, που θα τον κρατά πάντα όρθιο και ας έχει φύγει για το «ταξίδι» του.

π. ΗΛΙΑΣ ΜΑΚΟΣ

Το Κουτσελιό Ιωαννίνων στο χώρο και το χρόνο

ΚΩΣΤΑΣ ΔΗΜ. ΚΟΝΤΑΞΗΣ

(Ηπειρος-Ιωάννινα-Παμβώτιδα)

Κυκλοφόρησε μια ενδιαφέρουσα έκδοση για το Κουτσελιό Ιωαννίνων με τίτλο: Το Κουτσελιό Ιωαννίνων στο χώρο και το χρόνο (Ηπειρος-Ιωάννινα-Παμβώτιδα), με συγγραφέα τον Κώστα Δ. Κονταξή. Η Έκδοση είναι του "Μορφωτικού Πολιτιστικού Συλλόγου Κουτσελιού Ιωαννίνων" και η επιμέλεια του φωτογραφικού υλικού του Ξενοφώντα Δρόσου.

Η θεματολογία του βιβλίου είναι μοιρασμένη σε ενότητες:

1. Ηπειρος - Ιωάννινα - Παμβώτιδα.
2. Τα Ιωάννινα.
3. Η Παμβώτιδα (λίμνη Ιωαννίνων).
4. Το Κουτσελιό Ιωαννίνων.
5. Λαογραφικά του Κουτσελιού.
6. Φωτογραφικές αναμνήσεις. Αναζητώντας την ψυχή του χωριού μας.

Ο συγγραφέας, Κώστας Δ. Κονταξής, καταφέρνει με μοναδικό τρόπο να συνθέσει τις εποχές, τις αναμνήσεις και τον τόπο, με την ιστορία και με ένα σημαντικό αριθμό πηγών, ώστε να δοθεί με ολοκληρωμένο τρόπο η ζωή του Κουτσελιού Ιωαννίνων, ακόμα και σε αναγνωστές που δεν γνωρίζουν ή δεν έζησαν ποτέ εκεί. Συγκλητήρια για το όλο αποτέλεσμα.

Το Χάνι του Κουτσελιού. Φωτογρ. αρχείο Ξενοφ. Δρόσου.

ΕΚΔΟΣΗ

Μορφωτικού Πολιτιστικού Αιμοδοτικού Συλλόγου Κουτσελιού

Ο Κώστας Δημ. Κονταξής γεννήθηκε στο Κουτσελιό Ιωαννίνων. Μετά την αποφοίτησή του από το Γυμνάσιο της Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων, σπούδασε στη Ζωσιμαία Παιδαγωγική Ακαδημία Ιωαννίνων, στη διετή μετεκπαίδευση δασκάλων στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας και το Μαράσλειο Διδασκαλείο και στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

- Το 1983, βρέθηκε, για τέσσερα χρόνια, στο Παρίσι (απόσπασση στην Ελληνική Πρεσβεία και σε ελληνικά σχολεία του Παρισιού) και παρακολούθησε μαθήματα Γαλλικής γλώσσας και πολιτισμού στο Καθολικό Ινστιτούτο του Παρισιού, Οικονομική Ιστορία στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης (Παρίσι I), Αρχαιολογία Ελληνιστικών χρόνων στην ανώτατη Σχολή Πρακτικών Σπουδών του Παρισιού και Κοινωνική Ανθρωπολογία, στην Ανώτατη Σχολή Σπουδών στις κοινωνικές επιστήμες του Παρισιού.
- Το 1986, ανακηρύχθηκε διδάκτορας του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, με βαθμό «άριστα».
- Από το 1967 έως το 1990 υπηρέτησε στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση ως δάσκαλος και διευθυντής σε δημοτικά σχολεία της περιοχής Αγρινίου και από το 1990 έως το 2003 ως καθηγητής Γυμνασίου και Λυκείου, διευθυντής Γυμνασίου και Λυκείου και Σύμβουλος Φιλολόγων, με έδρα το Αγρίνιο.
- Το Σεπτέμβριο του 2000, εκλέχθηκε μέλος ΔΕΠ, στη βαθμίδα του Λέκτορα, στο Παιδαγωγικό τμήμα δημοτικής Εκπαίδευσης Φλώρινας του Πανεπιστημίου δυτικής Μα-

κεδονίας με αντικείμενο τη Λαογραφία.

- Δίδαξε στο Τμήμα Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, με ανάθεση έργου, τη διετία 1997-98 και στο Πρόγραμμα Εξομείωσης Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων τα έτη 1997-2003, τα μαθήματα Λαογραφία και Παιδική Λογοτεχνία.
- Τα ακαδημαϊκά έτη 2006-2011, δίδαξε στο τμήμα Πολιτισμού των Νέων Τεχνολογιών του Πανεπιστημίου Δυτικής Στερεάς, με έδρα το Αγρίνιο με το Π.Δ. 407/80, τα μαθήματα Λαϊκός Πολιτισμός I και Λαϊκός Πολιτισμός II.
- Το Σεπτέμβριο του 2012, αφυπηρέτησε από το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, λόγω ορίου ηλικίας. Εξέδωσε δέκα βιβλία λαογραφικού και ιστορικού περιεχομένου και τέσσερα βιβλία Πανεπιστημιακών παραδόσεων για την υποβοήθηση των φοιτητών του. Έλαβε μέρος σε Πανελλήνια και Διεθνή Συνέδρια και μελέτες του, λαογραφικού και ιστορικού περιεχομένου δημοσιεύθηκαν, κατά καιρούς. Είναι παντρεμένος με τη Νίκη Σπυριδοπούλου, βρεφονηπιαγωγό και έχει δύο κόρες.

ΛΑΜΠΡΟΣ Θ. ΜΑΛΛΙΟΣ κίχλη στην αμφιλύκη

Γράφει: η **Κατερίνα Σχισμένου**

Ένας ποιητής ζει και γράφει από και με τις οδύνες του. Δε φοβάται ούτε να τις αποκαλύψει αλλά και ούτε να συντριβεί μαζί τους. Κι αυτό φυσικά απαιτεί θάρρος, γιατί εύκολα ο ποιητής γίνεται βορά στο αγριεμένο ή εξάλλο πλήθος της άγνοιας και της βαρβαρότητας. Ο ποιητής πολεμά τη βαρβαρότητα: «Στη βαρβαρότητα πουθενά δεν υπάρχει αισθητική».

Ο ποιητής είναι ελεύθερος και αυτή του την ελευθερία την «κραυγάζει» παντού με το δικό του ήπιο και βελούδινο τρόπο γιατί οι ποιητές πάνω απ' όλα αγαπάνε τη σιωπή: «Προτιμώ τις σιωπηλές, τις στυφές, τις υποχθόνιες, τις ιδρωμένες, τις υπογάστριες λέξεις». Και φυσικά είναι παιδιά του έρωτα αλλά ενός έρωτα που δεν έχει δεσμά αλλά είναι ελεύθερος γιατί αυτή η ελευθερία περνά κι εκεί. Δεν τον προσβάλλουν, τον τιμούν αλλιώς δεν θα ήταν ποιητές: «Οι έρωτες πρέπει να κτίζονται με ελευθερία. Λιθαράκι το λιθαράκι. Πέτρα την πέτρα. Σκλάβους δε θέλει ο έρωτας».

Ο ποιητής ξέρει και τη φύση των ονείρων: «Πληρώνονται ακριβιά τα όνειρα όταν

τα βλέπεις στο προσκεφάλι της ανεμελιάς» ... όμως οι ήρωές του είναι οι ήρωες μιας σκληρής πραγματικότητας και δεν εγκαταλείπουν το όνειρο όπως εξ' άλλου μας απέδειξε και ο ίδιος ο ποιητής με τη δική του στάση στη ζωή και τις δυσκολίες της. « Η μελαγχολία μου δεν έχει να κάνει με το καλοκαίρι που φεύγει, αλλά για το Φθινόπωρο που έρχεται.»

Οι θυσίες του ποιητή αφορούν τον τόπο του, που τον ακούει και τον γνωρίζει καλύτερα από οποιονδήποτε όπως και ξέρει να τιμά τις γυναίκες του άπειρου χώρου του, όπως ελάχιστοι, μιας και οι περισσότεροι τις προσπερνούν και τις μειώνουν μπροστά σ' έναν άκρατο ναρκισσισμό που για τον ποιητή έχει φύγει στους γκρεμούς της πατρίδας του μαζί με τις γυναίκες του Σέλτσου: «Τούτες οι λέξεις είναι γένους θηλυκού. Όπως και η ιστορία και η πατρίδα και η ελευθερία και η δημοκρατία. Λέξεις που γεννούν όραμα κι ελπίδα».

Ο ποιητής περπατά με τα σύννεφα, γιατί εκεί είναι οι δρόμοι των ποιητών χαραγμένοι και φωτισμένοι: « Με τα σύννεφα πάμε. Εκεί που τα οδηγούν οι άνεμοι.» Όσο για τις αναμνήσεις: «Άλλες συγχωρεμένες κι

άλλες ευλογημένες» .

Αυθεντική η φωνή του και σιωπηλή, να πολεμά με την πέτρα και τ' αντίδωρο. Γιατί τα αντίδωρα των ποιητών είναι αυτά: «Τον άρτο της ψυχής μου κάνω κομμάτια και τον προσφέρω αντίδωρο στους ανέμους». Έτσι σκορπά η ψυχή τους, αυτό είναι το αποτύπωμά τους, γιατί το τραπέζι τους είναι στρωμένο με όνειρα και τα όνειρα τα βλέπουν στο ξύπνιο τους...

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ Π. ΧΡΗΣΤΟΥ

«χαλαρά...»

Κυκλοφορεί από τις εκδόσεις **Ερωδιός** το νέο βιβλίο της Ηπειρώτισσας **Αναστασίας Π. Χρήστου**

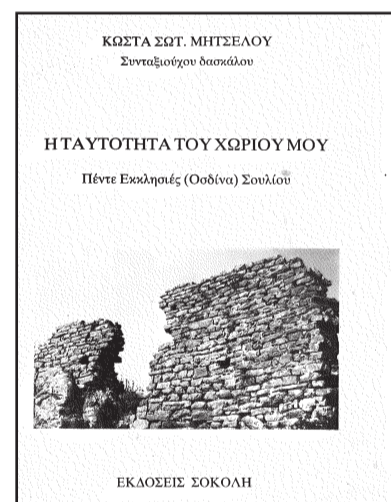
Σε διαφορετικό ύφος, περιβάλλον και θεματολογία από το προηγούμενο (Μαύρα μου χελιδόνια...), η συγγραφέας διερευνά τις σχέσεις -ανθρώπινες, επαγγελματικές και άλλες- σε έναν φανταστικό ιδιωτικό τομέα. Πρότζεκτ, δεξιώσεις και πάρτι, ίντριγκες και συνωμοσίες, ελπίδες και όνειρα, συμμαχίες και αντιπαλότητες περνούν από τις σελίδες του βιβλίου και συνθέτουν τον καμβά μιας σύγχρονης φανταστικής (ή και όχι;) επιχειρηματικότητας.

“Στον ιδιωτικό τομέα δεν υπάρχουν κακώς κείμενα. Όχι, εδώ δεν είμαστε ό,τι κι ό,τι. Δεν έχουμε γραφειοκρατία. Δεν έχουμε ευθυνοφοβία. Έχουμε αξιοκρατία. Όποιος δουλεύει και αξίζει αμείβεται. Μην κοιτάτε που κάθε μέιλ το κοινοποιούμε σε τριάντα δύο τουλάχιστον ανθρώπους. Θέλουμε απλώς να είμαστε σίγουροι ότι όλοι γνωρίζουν τα θέματα της επιχείρησης. Όχι πως θέλουμε να καμαρώσουμε δείχνοντάς τους πόσο καλά δουλεύουμε. Ούτε να μοιραστούμε τις ευθύνες με τους υπόλοιπους. Μην κοιτάτε που προαγωγή παίρνουν όσοι πέφτουν στο κρεβάτι του διευθυντή / της διευθύντριας ή είναι ανήψια τους. Τι φαίνεται αυτοί που οι υπάλληλοι με προσόντα είναι όλοι συγγενείς τους (ή γκόμενές/οί τους); Γι' αυτό μην πιστέψετε τίποτα απ' ό,τι διαβάσετε σ' αυτό το βιβλίο. Πρόκειται

για φανταστικές ιστορίες που διαδραματίζονται σε φανταστικές επιχειρήσεις ενός φανταστικού ιδιωτικού τομέα!

Επανεκδίδεται μια σημαντική έκδοση αναφορά στο χωριό ΠΕΝΤΕ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ (ΟΣΔΙΝΑ) της Θεσπρωτίας. Σύντομα θα δούμε το βιβλίο αυτό, στην παρουσίασή του, το οποίο έχει την ιδιαίτερη αξία τόσο στο χωριό αυτό, όσο και στην ιστορική και λαογραφική παρουσία του στην ευρύτερη περιοχή. Το περιμένουμε, βελτιωμένο και συμπληρωμένο, ως συνέχεια την πρώτης έκδοσης, το εξώφυλλο της οποίας φιλοξενούμε σήμερα. Ευχόμαστε καλή επιτυχία στην προσπάθεια και μπράβο σ' αυτόν που στήριξε οικονομικά την επανέκδοσή του αυτή.

ΚΩΣΤΑ ΣΩΤ. ΜΗΤΣΕΛΟΥ η ταυτότητα του χωριού μου

Πέντε Εκκλησιές (Οσδίνα) Σουλίου

ΕΚΔΟΣΗ: ΣΟΚΟΛΗ

«Φορτισμένος από πραγματική αγάπη και λατρεία για τη γενέτειρά μου, την Οσδίνα, προσπάθησα με απλά και απέρριτα λόγια να αποτυπώσω και να καταγράψω την πορεία της ζωής της, αντλώντας το υλικό από το πιθάρι των προσωπικών μου βιωμάτων και αναμνήσεων, από τη δεξαμενή των παραδόσεων, από τις μαρτυρίες ηλικιωμένων χωριανών και από τις λίγες πληροφορίες γραπτών κειμένων.

Θέλησα ν' ανάψω μια λαμπάδα που να φωτίζει το χθες και το σήμερα της ιστορικής διαδρομής του χωριού μας, για να μην ξεχνάσουν τα παιδιά του τη φύτρα τους και ξεκοπούν από τις πατρογονικές ρίζες. Δεν βαυκαλίζομαι με τη φιλοδοξία ότι ολοκλήρωσα το στόχο μου. Ασφαλώς θα χρειαστεί συμπλήρωση που από άγνοια εγώ παρέλειψα, για να ολοκληρωθεί το πορτραίτο του χωριού μας. Το ξεκίνημα έγινε.

Ευχαριστώ όλους όσους με βοήθησαν σ' αυτή μου την προσπάθεια».

Η **Αναστασία Χρήστου** γεννήθηκε στην Θεσσαλονίκη από γονείς Ηπειρώτες-Πωγωνίσιους, που της μετέδωσαν την αγάπη για τον τόπο τους και την ιστορία του. Σπούδασε στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Μηχανολόγος Μηχανικός και εργάστηκε για χρόνια σε μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες. Παράλληλα ασχολήθηκε με την συγγραφή και ήταν επί σειρά ετών εκδότρια της εφημερίδας "Τα νέα μας και τα παλιά μας..." της Ένωσης Βασιλικιωτών. Έχει ήδη εκδώσει το ιστορικό μυθιστόρημα "Μαύρα μου χελιδόνια...". Σήμερα ζει μεταξύ Αθήνας και Βασιλικού Πωγωνίου.

Η "Πίτα του Ηπειρώτη 2025" στο Γαλάτσι

Η «Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας» (Π.Σ.Ε.), διοργανώνει την «Πίτα του Ηπειρώτη 2025», στον χώρο του κλειστού Ολυμπιακού Γυμναστηρίου Γαλασίου "ΠΑΛΑΙ" ("Christmas Theater", Λεωφ. Βεΐκου 139, Τ.Κ. 111 46, Γαλάτσι), στις 16 Φεβρουαρίου 2025, Κυριακή, ώρα 12.00.

Η κορυφαία εκδήλωση της Ηπειρωτικής Αποδημίας, που συνταγίστηκε με τη δράση της Π.Σ.Ε., θα δώσει και φέτος το δημιουργικό παρόν της, στις σημαντικότερες πολιτιστικές εκδηλώσεις της Αττικής.

Με τη συμμετοχή, χορευτικών ομίλων από την Ελλάδα, τη Βόρεια Ήπειρο, μουσικών & κομπανιών, τη Χορωδία της Παραδοσιακής Μουσικής & το Εργαστήρι Ηπειρωτικού Πολυφωνικού Τραγουδιού της Π.Σ.Ε.

Το πρόγραμμα, μαζί με τις συμμετοχές, θα ανακοινωθεί σταδιακά, μέσα από τα δελτία τύπου της Π.Σ.Ε.

Ελάτε να γιορτάσουμε μαζί, την «Πίτα του Ηπειρώτη 2025». Τη δική σας πίτα!

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΙΣΟΔΟΣ

Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας
Κλεισθένους 15, 105 52 Αθήνα
Τηλ: 210 3243822, 210 3241137
Fax: 210 3243822
Email: info@panepirotiki.com

